

NUORTEN ALUSTAVA PUHUTTELU -

Poliisin näkemyksiä nuorten puhuttamisesta ja sen haasteista

Jonna Kangasniemi

2/2017

Tiivistelmä

Tekijä		Tutkinto/kurssi ja opinnäytetyö/nimike
Jonna Kangasniemi		AMK2014/2
Julkaisun nimi		Julkisuusaste
Nuorten alustava puhuttelu - Poliisin näkemyksiä nuorten puhuttamisesta ja sen haasteista		Julkinen
Ohjaajat ja opintoaine/opetustiimi		Opinnäytetyön muoto
Mari Koskelainen, lehtori/yleisvalmiudet		Tutkimuksellinen opinnäytetyö
Tiivistelmä		
<p>Tämä opinnäytetyö käsittelee nuorten alustavaa puhuttelua valvonta- ja hälytyssektorilla työskentelevän poliisin näkökulmasta. Työn tarkoituksena on selvittää poliisin näkemyksiä nuorten puhuttamisesta sekä puhuttamisessa ilmenneistä haasteista. Lisäksi on tarkoitus selvittää lukijalle, kuinka poliisin ja nuoren vuorovaikutustilanteet poliisin näkökulmasta hoituvat ja miten mahdollisista haastavista tilanteista on selvitty. Tutkimusmenetelmänä opinnäytetyössä on käytetty kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Aineisto on kerätty haastattelemalla kolmea Lounais-Suomen poliisilaitoksen alueella työskentelevää poliisimiestä. Tutkimus on toteutettu teemahaastatteluna siten, että haastatteluihin on laadittu haastattelurunko ja haastatteluissa saatuja tuloksia on analysoitu erikseen suunniteltujen teemojen kautta.</p> <p>Aihe on aina ajankohtainen, koska hyvät vuorovaikutustaidot ovat merkittävä osa poliisin työtä. Tutkimustulosten mukaan poliisin aito läsnäolo ja nuoren huomioiminen edesauttaa puhutustilanteen etenemistä kohti toivottua päämäärää. Haastaviksi tilanteiksi taas koettiin vakavista mielenterveysongelmista kärsivien nuorten kohtaaminen ja heihin kontaktin luominen. Tutkimus on ajankohtainen selvitystyö siitä, millaisiksi poliisi kokee puhutustilanteet nuorten kanssa. On kuitenkin oleellista huomata, että tutkimukseen on haastateltu kolmea poliisia, joten saatuja tutkimustuloksia ei voida liikaa yleistää.</p>		
Sivumäärä	Tarkastuskuukausi ja vuosi	Opinnäytetyökoodi (OPS)
32+1 liite	Maaliskuu 2017	AMK2014ONT
Avainsanat		
alustava puhuttelu, nuoret, vuorovaikutus, haastavat tilanteet, häiriökäyttäytyminen		

Sisällys

1	JOHDANTO	2
2	ALUSTAVA PUHUTTELU.....	4
2.1	Alustava puhuttelu.....	4
2.2	Nuorten alustava puhuttelu.....	6
3	NUORTEN PUHUTTAMINEN	7
3.1	Nuorten ryhmäytymisestä.....	7
3.2	Haasteita nuorten puhuttamisessa	8
3.3	Häiriökäyttäytyminen	9
3.4	Vuorovaikutus poliisin ja nuorten välillä	9
3.5	Sukupuolen ja iän vaikutus puhutukseen	10
3.6	Nuoruuden kehitysvaiheista	12
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	14
4.1	Tutkimusmenetelmä	14
4.2	Teemahaastattelu	14
4.3	Haastattelujen toteutus.....	15
4.4	Haastatteluteemat	16
5	TULOKSET.....	17
5.1	Nuorten käytöksen, asenteiden ja ympäristön vaikutus puhutukseen	17
5.2	Poliisin ja nuoren kohtaaminen	20
5.3	Nuorten puhuttamisessa havaitut haasteet.....	22
5.4	Sukupuolen ja iän vaikutus puhutukseen	25
6	POHDINTA	27
7	LÄHTEET	30
LIITTEET		

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää valvonta- ja hälytyssektorilla työskentelevän poliisin näkemyksiä nuorten alustavasta puhuttelusta, sen sujuvuudesta sekä mahdollisista haasteista. Vuorovaikutustaitojen hyödyntäminen asiakaskohtaamisissa on oleellinen osa poliisin työtä. Poliisille tärkeä taito olisi osata nostaa vuorovaikutuksen tasoa nuoren kanssa asioidessaan sen verran korkealle, että nuori saataisiin olemaan yhtä mieltä siitä, miten tilanteessa olisi parasta edetä. Päätin ottaa työhöni käsittelemään kohderyhmäksi nuoret, joiden puhuttaminen saattaa tietyiltä osin erota aikuisten puhuttamisesta. Puhuttajan tulee kohdella puhutettavaa asiallisesti ja arvostavasti siten, että asiakas pystyy tulemaan mukaan keskusteluun. Vuorovaikutus on poliisin näkökulmasta yleensä se tärkein väline siihen, että vaativiakin työtilanteita saadaan hoidettua ja päästään tavoiteltuun päämäärään. Tässä kohtaa päämäärällä tarkoitetaan tietojen saamista eli esimerkiksi juuri alustavaa puhuttelua, johon omassa työssäni keskityn. (Kiesiläinen 1998, 29.)

Olen aina ollut kiinnostunut puhuttamisesta ja erilaisten ihmisten kanssa käytävästä keskinäisestä vuorovaikutuksesta. Kiinnostukseni tähän aihepiiriin lisääntyi jo edellisten opintojeni ja työssä oloni aikana, kun kohtasin silloisessa työssäni hyvin erilaisia persoonia, joiden kanssa kommunikointi saattoi olla välillä hyvinkin haastavaa. Olen edelliseltä koulutukseltani lähihoitaja ja koen, että asiakaskunta poliisin työssä on ainakin osittain samankaltaista, kuin hoitoalalla. Alustavasta puhuttamisesta en löytänyt aiempia tutkimuksia, mutta Suomen poliisin taktista neuvottelua, joka tavallaan sivuaa tutkimusaiheeni, on tutkittu ennenkin. Maisteritutkielma Suomen poliisin taktisesta neuvottelusta on Henna-Maria Jalosalmen päättötyö, jossa on selvitetty taktisten neuvottelijoiden käsityksiä ja kokemuksia vuorovaikutuksesta neuvottelijan ja kohdehenkilön välillä. (Jakosalmi 2016.)

Uskon, että monelle poliisille on herännyt mieleen ajatus siitä, miten jonkun tietyn henkilön kanssa on mahdollista saada toimiva puheyhteys. Jo rikosasian selvittämisessä puheyhteyden saaminen asianosaisten kanssa on ensisijaisen tärkeää. Valitsemani aihe on siitä hyvä, että se ei vanhene, vaan hyviä vuorovaikutustaitoja tarvitsemme päivittäin, jotta työnteko sujuisi helpommin. Lisäksi maailma muuttuu koko ajan ja luottamus poliisiin ja kansalaisten välillä on aiempaa enemmän koetuksella. Ihmisen kohtaaminen ihmisenä ja yksilönä on tärkeä osa poliisin työtä.

Erytisesti nuorten henkilöiden puhuttaminen on aina kiinnostanut minua. Aionkin työssäni keskittyä juuri 15-17-vuotiaiden nuorten puhuttamiseen, koska nuorten henkinen kehitys on tuon ikäisillä suuressa muutoksessa ja heidän kanssaan toimiminen saattaa toisinaan aiheuttaa suuriakin haasteita. Nuoruusiän yksi suurimpia haasteita on se, että sen aikana pitää oppia löytämään paikkansa yhteiskunnassa eli tavallaan oppia uudelleen, miten eletään ja samalla irtautua pikkuhiljaa omista vanhemmista. (Dunderfelt 2006, 92-93.) Nuorella on kova pyrkimys pärjätä yksin, mutta vastuun lisääntyminen ja vapaus tuntuvat usein pelottavalta. (Nurmiranta ym. 2012, 77-78.)

Opinnäytetyöni ei käsittele aggressiivisen asiakkaan kohtaamista, vaan puhutustilanteita, joista saattaa tulla haasteellisia esimerkiksi juuri nuoren sukupuoleen tai ikään liittyvien seikkojen takia. Tein opinnäytetyöni haastattelututkimuksena siten, että laadin haastattelurungon, johon hahmottelin aihealueet eli teemat, joita hyödynsin tutkimustulosten analysoinnissa. Teemat, joita käsittelen opinnäytetyössäni ovat nuorten käytöksen, asenteen ja ympäristön vaikutus puhuttamiseen, poliisin ja nuorten kohtaaminen, nuorten puhuttamisessa havaitut haasteet sekä sukupuolen ja iän vaikutus puhuttamiseen.

Opinnäytetyössäni käsittelemäni teoriaosuus on sovellettavissa kaikkien rikosasian asianosaisten alustavaan puhuttamiseen sekä tavallisiin nuorten ja poliisin välisiin kohtaamistilanteisiin. Lähdän teoriaosuudessa liikkeelle siitä, mitä termi alustava puhuttelu käsittää yleisesti sekä miten se eroaa nuorten alustavasta puhuttamisesta. Olen avannut teoriaosuudessa nuorten ryhmäytymiseen ja häiriökäyttäytymiseen liittyviä seikkoja sekä käsitettä ”haastavat puhutustilanteet”, jossa selvitän, mitkä tekijät voivat vaikuttaa siihen, että puhutustilanteesta tulee haastava ja millä keinoin poliisi voi tällaisista tilanteista selvitä. Tämän jälkeen käsittelen yleisesti vuorovaikutusta poliisin ja nuoren kohtaamisen näkökulmasta. Lisäksi käsittelen nuoren kehitykseen vaikuttavia vaiheita eli varhais- ja keskinuoruutta. Käyn läpi, mitä nämä vaiheet tarkoittavat ja miten ne voivat vaikuttaa nuoren käytökseen ja asenteisiin.

Opinnäytetyö on selvitystyö nuorten alustavaan puhuttamiseen liittyvistä asioista. Tämä sen vuoksi, että halusin saada selville juuri näihin edellä mainittuihin asioihin. Tarkoitukseni on selvittää poliisin kokemuksia keräten, millaiset puhutustilanteet ovat olleet haastavia ja miksi sekä mistä tilanteiden haastavuus on haastateltavien mielestä johtunut. Tutkimusmenetelmänä työssäni käytän kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Haastattelin tutkimusta varten Lounais-Suomen valvonta- ja hälytystoiminnan sektorilla työskenteleviä poliiseja.

2 ALUSTAVA PUHUTTELU

2.1 Alustava puhuttelu

Alustava puhuttelu on käytännössä ensimmäisenä tapahtumapaikalle saapuneen poliisin suorittama alkuselvytys asiaan osallisilta siitä, mitä paikalla on tapahtunut. Tapahtumakulun selvittäminen on tärkeää, jotta poliisille muodostuu selvyys siitä, onko kyseessä rikosasia vai ei. Alustavissa puhutteluissa ei välttämättä saada vielä selvyyttä siihen, missä asemassa kaikki puhutettavat ovat. Poliisi voi kuitenkin tehdä puhutuksen avulla johtopäätöksiä siitä, keitä tutkijan kannattaa myöhemmin kuulla esitutkinnassa tapahtuman johdosta. (Varkila 2013, 14.)

Alustava puhuttaminen tehdään rikosasian selvittämiseksi ja se tulee suorittaa esitutkintalain 7 luvun 20§:ssä (805/2011) määriteltyjen pykälien mukaisesti. Esitutkintalain 20§:n mukaan alustavat puhuttelut tulee suorittaa rikosasian selvittämiseksi siten, mitä seuraavaksi mainituissa lakipykälissä on säädetty kuulusteltavan kohtelusta sekä todistajan ilmais- ja kieltäytymisoikeudesta. Esitutkintalain 7 luvun 20§ on juuri alustavaa puhuttelua koskeva pykälä, joka ohjeistaa viittaamaan saman luvun 5 §:n ensimmäiseen momenttiin. Kyseisen momentin mukaan kuulusteltavaa tai tässä tapauksessa puhutettavaa tulee kohdella rauhallisesti ja asiallisesti. Poliisille tällaisen käyttäytymisen tulisi olla luontaista ottaen huomioon poliisilain 1 luvun 2§:n (872/2011), jonka mukaan poliisin tulee käyttäytyä asiallisesti sekä puolueettomasti ja sovinnollisuutta edistäen. Tämä voidaan käsittää niin, että poliisin tulee osata suhtautua asiakkaisiin tietyllä kunnioituksella eli toisin sanoen olla ihminen ihmiselle. Toisaalta pitäisi ajatella, että poliisin tulisi huomata tiettyjen tilanteiden vaativan enemmän suoraa toimintaa loputtoman ymmärtämisen sijaan.

Edellä mainittujen lainkohtien lisäksi poliisin toimintaan ja sen oikeellisuuteen vaikuttaa oleellisesti myös poliisin eettinen vala, joka nykyisin annetaan kirjallisen vakuutuksen muodossa. Tämän vakuutuksen antavat kaikki poliisin perustutkinnon suorittaneet poliisimiehet, joiden koulutus on suoritettu 1.10.2000 jälkeen ja jotka toimivat valmistumisensa jälkeen poliisin virassa. Valan tarkoituksena on sisäistää vielä paremmin arvot ja hyvät toimintamallit, joita Suomen poliisin odotetaan työssään noudattavan. (Poliisin nettisivut 2016.)

Alustavassa puhuttamisessa tulee lisäksi huomioida esitutkintalain 7 luvun 8 §:stä ilmi käyvät seikat todistajan ilmaisuvollisuudesta sekä todistamisesta kieltäytymisestä. Tämän pykälän mukaan todistajan asemassa puhutettavan tulee kertoa totuudenmukaisesti kaikki, mitä hän tietää kyseessä olevasta rikosasiasta. Todistajalle tulee lisäksi selvittää, missä tilanteissa hänellä on oikeus kieltäytyä todistamasta rikosasiassa. (Rantaeskola 2014, 221.) Esitutkintalain 7 luvun 5§:n 1 momentin mukaan kuulusteltavaa tulee kohdella asiallisesti ja rauhallisesti eikä kuulusteltavalle saa tietynlaisen lausuman saamiseksi antaa minkäänlaisia lupauksia tai pakottaa lausumaan jotain tavoilla, jotka voivat vaikuttaa

kuulusteltavan ratkaisuvapauteen eikä käyttä keinoja, jotka ovat tilanteeseen nähden sopimattomia. (Helminen ym. 2014, 448.)

Kuten kuulusteluissa, myös jo alustavassa puhuttelussa asianosaisille tulee kertoa heidän oikeudestaan hankkia avustaja esitutkintaa varten. Lailliseen avustajaan ovat esitutkinnassa oikeutettuja asianomistajat ja rikoksesta epäillyt. Valtakunnansyyttäjävirstolta vuonna 2012 saadun ohjeen mukaan avustajan käytöstä esitutkinnassa tulee ilmoittaa ainakin henkilölle, jota voidaan perustelluin syin epäillä puhuttamishetkellä kyseessä olevasta rikoksesta. Rikoksesta epäillylle tulee myös kertoa esitutkintalain 4 luvun 3§:ssä määritellystä häntä koskevasta itsekriminointisuojusta, jonka mukaan hänen ei tarvitse myötävaikuttaa itseensä kohdistuvan rikosasian selvittämiseen. Jos näitä asioita ei selvitetä rikoksesta epäillylle, ei alustavassa puhuttelussa selville saatuja tietoja voida välttämättä käyttää todisteena myöhemmin oikeudenkäynnissä. (Rantaeskola 2014, 222.)

Itsekriminointisuojusta maininta on erityisen tärkeää tilanteissa, joissa rikoksesta epäilty alkaa kertoa omasta osallisuudestaan käsittelyssä olevaan rikokseen. Tämä saattaa hyvinkin tapahtua jo alustavan puhuttelun aikana, jolloin poliisin tulee mainita epäillylle häntä koskevasta oikeudesta vaieta itseään koskevasta rikosasiasta. Rikoksesta epäillylle tulisi myös selvittää, mistä rikoksesta häntä epäillään ja kuinka vakavasta rikosasiasta on kyse sekä tehdä mahdollisuuksien mukaan selkoa rikoksesta epäiltyä koskevista mahdollisista seurauksista. (Tapanila 2012, 160-161.)

Asianomistajan alustavassa puhuttelussa ei esitutkintalain 7 luvun 20 §:n mukaan käsitellä asianomistajan totuudessapysymisvelvollisuutta toisin kuin myöhemmin kuulusteluissa esitutkinnassa. Sen sijaan alustavissa puhutteluissa korostetaan erityisesti kuultavan kohteluun liittyviä seikkoja, jotka on määritelty esitutkintalain 7 luvun 5 §:ssä. Kuitenkin tilanteissa, joissa asianomistajaa kuullaan jo alustavassa puhuttelussa siitä, mitä on tapahtunut, on tämän pysyttävä totuudessa. Alustavissa puhutteluissa saatetaan soveltaa myös Rikoslain 16 luvun 4 § (39/1889) mikäli asianomistajan asemassa puhutettu henkilö kertoo poliisille valheellista tietoa tai muuten vaikeuttaa rikosasian selvittämistä. Tärkeää on kuitenkin muistaa, että mikäli asianomistaja ei alustavassa puhuttelussakaan halua vastata hänelle esitettyihin kysymyksiin rikosasiaan liittyen, on hänellä siihen täysi oikeus. (Rantaeskola 2014, 200.)

Alustava puhuttelu on kuulustelutilanteeseen nähden vapaamuotoista, mutta siinäkin on noudatettava esitutkintalain 20§:ssä mainittuja lainkohtia 7:5,1 § ja 7:8§, jota määrittävät kuulusteltavan kohtelua kuulustelutilanteissa. Alustavan puhuttelun pääimmäisenä tavoitteena on kuitenkin selvittää, mitä on tapahtunut, missä ja miten. Poliisin tulee käyttäytyä puhutustilanteessa asiakasta kohtaan asiallisesti ja asiakkaalle tulee tehdä selväksi todistamisvelvollisuuden ja todistamisesta kieltäytymiseen vaikuttavat seikat. (Helminen ym. 2014, 448.)

2.2 Nuorten alustava puhuttelu

Keskityn opinnäytetyössäni nuorten alustavaan puhuttamiseen, joka ei lain puitteissa juurikaan eroa aikuisten alustavasta puhuttamisesta. Suurin eroavaisuus aikuisten puhuttamiseen nähden on, että esitutkinnassa 15 vuotta täyttäneen alle 18-vuotiaan asianosaisen laillisella huoltajalla on oikeus olla mukana lapsensa kuulustelussa. Alustavien puhuttamisten suhteen tämä tarkoittaa sitä, että alle 18-vuotiaan vanhemmalle on ilmoitettava hänen lastaan koskevasta rikosasiasta jo ennen esitutkinnan alkamista. Alle 18-vuotiaan asianomistajan vanhemmalla on lisäksi oikeus esittää korvausvaatimuksia esitutkinnassa. Lisäksi alle 18-vuotiaan nuoren vanhemmalla on oikeus tietää esitutkinnan kulusta ja mahdollisista seurauksista, joita nuorelle voi rikosasiaan liittyen tulla vastaan. (ETL 4:7§.) Alle 15-vuotiaiden kuulustelut ja alustavat puhuttelut on syytä myös taltioida eli videoida puhutteluja suorittavan poliisin toimesta. Alle 15-vuotiaiden nuorten ja lasten on katsottu olevan iältään sen verran nuoria, että kuvatallenne on tarpeellinen. Videota voidaan hyödyntää myöhemmin oikeudenkäynnissä todisteena rikosasiassa. Myös muiden nuorten alustavia puhutteluja voidaan videoida, kunhan kuvaamisesta on kerrottu nuorelle. Akuuteissa tilanteissa ja vakavien rikosten tutkinnassa jo alustavien puhuttelujen tallentamisen merkitys korostuu juuri niiden näyttöarvon takia. (ETL 9:4§.)

Tärkeää 15-17-vuotiaiden niin alustavassa puhuttelussa kuin kaikissa alle 18-vuotiasta koskevissa tutkintatoimenpiteissä on, että ne olisi hyvä teettää sellaisella tutkijalla, jolla on lapsiin ja nuoriin liittyvää koulutustaustaa ja jotka ovat erityisesti perehtyneet lapsiin ja nuoriin kohdistuneisiin rikoksiin. Nuorten kanssa työskennellessä on tärkeää muistaa kohdella nuoria yksilöinä eikä stereotyyppisesti olettaa nuorten olevan aina samanlaisia. (Purjo & Kuusela 2009, 170.)

3 NUORTEN PUHUTTAMINEN

3.1 Nuorten ryhmäytymisestä

Nuoria on totuttu näkemään isompina joukkoina esimerkiksi koulujen ja päiväkotien pihoissa. Itsekin olen tällaisen ilmiön pistänyt useasti merkille joidenkin koulujen ohi kulkiessani. Ryhmä vaikuttaa voimakkaasti ja parhaimmillaan voimakas vaikutus saa aikaan paljon hyvää. Esimerkkinä voisin antaa tästä yleisurheilun viestikilpailut, joihin osallistuimme juniorivuosina kotiseurani voimin. Pieni tiivis juoksujoukkue sai positiivisella mielellä useasti annettua kaikkensa koko joukkueen puolesta. Toisaalta olen myös huomannut, että joskus lausahdus ”*joukossa tyhmyys tiivistyy*” pitää joskus paikkansa ja nuorten muodostamat ryhmät voivat aiheuttaa normien vastaisella toiminnalla enemmän ongelmia kuin saavat aikaan hyvää.

Nuoret muodostavat erilaisia ryhmiä tyypillisesti juuri 13-17 vuoden iässä. Nuoret viettävät yleensä aikaa ryhmissä, joissa on heidän parhaita kavereitaan tai esimerkiksi samalla luokalla olevia nuoria. Ryhmä on tärkeä nuorelle, koska nuorella on tarve itsenäistyä ja irtautua perheestään. Nuorista koostuva ryhmä voi aiheuttaa toisinaan ongelmia poliisille sen kokeillessa voimakkaasti rajojaan sekä käyttäytyessään äänekkäästi ja yleisten normien vastaisesti. Tällainen käytös on kuitenkin nuoren kehitysvaiheeseen viitaten luonnollista. Poliisiin tulee kuitenkin jo ammattinsa tuomien velvoitteiden puolesta puuttua ylimääräiseen häiriköintiin. (Rantaeskola ym. 2015,148.) Tulokset-osiosta käykin ilmi, kuinka usein kenttätyössä työskentelevät poliisimiehet kokevat olevansa tekemisissä nuorten kanssa. Suurempiin ryhmiin tai jengeihin liittyminen on tyypillistä varhaisnuoruuden loppupuoliskolla eli juuri noin 15-17 vuotiailla. (Nurmiranta ym. 2012, 87.)

Kun ryhmästä tai kaveriporukasta ei ole enää turvaa, vaan nuori on jäänyt yksin poliisin kanssa, saattaa aiemmin koppavasti käyttäytynyt paha poika muuttua pieneksi ja itkeväksi lapseksi vanhemmat nähdessään. Nuorisojoukon kanssa asioidessa hyvä tyyli onkin yrittää ensin rauhallisesti saada tilannetta hallintaan. Nuorten tekemä ilkeä ja muu häiriökäyttäytyminen koskee myös nuoren vanhempia ja heidän tulisikin saada tietää, mikäli oma lapsi toimii lainvastaisesti tai muuten ikävästi ja uhkaavasti. Tällöin tilanteisiin voidaan puuttua ja saada aikaan positiivisia muutoksia tehden yhteistyötä kodin, koulun ja poliisin kanssa. (Rantaeskola ym. 2015, 148-149.)

3.2 Haasteita nuorten puhuttamisessa

Haastaviksi puhutustilanteiksi on luokiteltu väkivaltaisen ja aggressiivisen käyttäytymisen lisäksi erilaiset persoonallisuushäiriöt, kuten narsismi, stressi sekä hallitsematon päihteiden käyttö. Näitä asioita en kuitenkaan lähde työssäni tämän enempää avaamaan. Jokaisella on oma tapansa reagoida elämässä eteen tuleviin ongelmiin ja pettymyksiin ja jokaisen henkilökohtainen temperamentti, eräät persoonallisuushäiriöt sekä päihteiden käyttö voivat tehdä puhutustilanteesta haastavan. Haastaviin tilanteisiin voi lisäksi johtaa myös nuoren syrjäytyminen. Häiriöille helposti altistuva temperamentti tai persoona voi myös johtaa häiritsevään tai uhkaavaan käyttäytymiseen asiakastilanteissa. (Rantaeskola ym. 2015, 9.) Samaan voisi vielä lisätä erilaiset mielenterveyden häiriöt, jotka hoitamattomina voivat luoda haastavan puhutustilanteen poliisin ja nuoren välille. Haastaviin tilanteisiin voi lisäksi johtaa myös lapsuuden epäsuotuisat sekä perheen sisäiset psykososiaaliset ongelmat. (Rantaeskola ym. 2015,9.)

Haastaviksi puhutustilanteiksi voivat lukeutua edellä mainittujen lisäksi tilanteet, joissa puhutettavan ympärillä on hänen kavereitaan, toisin sanoen nuorisojoukko, joka saattaa vaikuttaa nuoren käytökseen poliisia kohtaan. Nuorisojoukoissa saattaa toisinaan esiintyä käyttäytymistä, joka sotkee ryhmän tavoitteellista toimintatapaa. Nuorisoryhmät on yleisesti koettu mielenkiintoisiksi, mutta joskus myös ongelmallisiksi, koska niissä saatetaan kokeilla omia rajoja varsin radikaalisti. Monesti nuoret kokoontuvat oman ryhmänsä kesken 13-16-vuoden iässä eli pahimman murrosiän vallitessa. Murrosiässä nuoret koettelevat aikuisten säätelemiä normeja, mikä kuuluu kyseiseen ikään, eikä sinänsä ole ongelma. Ongelmia ilmenee silloin, kun häiriökäyttäytyminen on sellaista, että siihen on pakko puuttua. Nuori saattaa tällaisissa tilanteissa luopua osittain omista arvoista ja asenteistaan ja tehdä ryhmän mukana kaikkea sellaista, mitä hän ei koskaan yksinänsä tekisi. Kilttikin nuori saattaa tietyssä ympäristössä käyttäytyä röyhkeästi jopa poliisia kohtaan.

Varsinaisen rikollisen käyttäytymisen on tutkittu olevan tyypillisempää pojille kuin tytöille sekä nuorempien että 15-16 vuotiaiden keskuudessa. Rikoskäyttäytyminen on kuitenkin kokonaisuudessa harvinaisempaa 12-13-vuoden ikäisillä. (Salmi & Suonpää 2012, 1.) Tämä vastaa havaintona yleisiin odotuksiin, sillä murrosiän aikana rikollisiin tekoihin osallistuminen yleistyy nuorten hakeutuessa yhä useammin kodin ulkopuolelle hakemaan vaikutteita toisten samanikäisten kavereiden toimintatavoista. Tällainen käytös on tyypillistä juuri 15-16 ikävuosien aikana. Murrosiän jälkeen enää harva sekaantuu yleisten sääntöjen vastaiseen käyttäytymiseen uudelleen. (Salmi & Suonpää 2012,5.)

3.3 Häiriökäyttäytyminen

Yleisesti kuulee useinkin puhuttavan häiriökäyttäytymisestä ja vielä siten, että nuoret ovat usein liitettyinä tähän termiin mukaan, mutta mitä tämä häiriökäyttäytyminen oikeastaan tarkoittaa? Kirjallisuudessa häiriökäyttäytymistä on kuvattu yleisellä tasolla nuoren normaalista poikkeavana käytöksenä. Nuoruuteen kuuluu kaikenlainen omien rajojen kokeilu, mutta kun rajojen kokeilu alkaa poikkeamaan liikaa yhteiskunnan luomista yleisistä säännöistä, tulee poliisin puuttua tällaiseen toimintaan. Normaalista poikkeavaa käytöstä voidaan havaita monenlaisissa yhteyksissä ja syitä poikkeavalle käytökselle on lukuisia. Poikkeava käytöstä poliisin näkökulmasta ovat ainakin varastelu, kotoa karkaaminen, toistuva valehteleminen, toisten omaisuuden tuhoaminen, väkivaltaisuus toisia kohtaan sekä liiallinen alkoholin käyttö. Syitä tällaiselle käytökselle katsotaan olevan liian pitkälle edenneessä vapaassa kasvatuksessa, yleisen turvattomuuden tunteen lisääntymisessä, vanhempien kiireisyydessä, väkivaltapelien suosion kasvussa sekä alkoholipolitiikan vapautumisessa. (Kempinen 2000, 35-39, 89.)

Erinäinen häiriköinti on joiltakin osin sidottu henkilön sukupuoleen ja ikään. Tämä ilmenee siinä, että vakavampaa häiriökäyttäytymistä ja väkivaltaa on havaittu olevan yleisellä tasolla enemmän miesten kuin naisten keskuudessa. (Rantaeskola ym. 2015, 8-9.) Toisaalta voidaan todeta, että häiriökäyttäytyminen on lähtöisin osittain nuorisjoukoissa myös siitä, että, millaisia persoonia kyseisissä nuorisjoukoissa on mukana.

3.4 Vuorovaikutus poliisin ja nuorten välillä

Havaintojen tekeminen on poliisille tärkeä taito ja sitä tulisi käyttää erityisesti asiakaskohtauksissa. Asiakkaan puhetapa ja asiat, joista hän puhuu, antavat viestiä siitä, miten hän tulee seuraavaksi käyttäytymään. Käsitys siitä, millainen henkinen tila asiakkaalla on, olisi hyvä muodostaa jo kohtaamisen alussa, vaikka asiakas olisikin jo ennestään tuttu, sillä esimerkiksi voimakas humalutila voi johtaa kenen tahansa asiakkaan ailahtelevaan käytökseen. (Rantaeskola ym. 2015,84.) Poliisin tulee nuoria kohdatessaan osoittaa olevansa läsnä puhutustilanteessa ja viestittää tällä tavoin puhutettavalle nuorelle, että häntä arvostetaan ja kuunnellaan. Tällöin nuori aistii, ettei häntä vastusteta eikä poliisi koita asettua hänen yläpuolelleen. Samat ohjeistukset kuuntelemisesta pätevät kaikissa muissakin vuorovaikutustilanteissa. (Dunderfelt 2016,127.)

Ongelmia puhutustilanteissa saattaa ilmentyä, jos nuori kokee, että hänen ajatuksensa ovat ainoita oikeita eikä nuori arvosta eriäviä mielipiteitä samasta asiasta. Monen asenne saattaa olla joitain tiettyjä asioita kohtaan ehdoton. Nuorten parissa ja erilaisissa nuorisoryhmissä työskennelleen Heikki Kantosen mukaan oikeanlainen läsnäolo on vaikuttanut positiivisesti nuorten ajatuksiin ja mielipiteisiin. (Purjo & Kuusela 2009, 145-146.) Tätä johtopäätöstä tukee myös vastavuoroisuuden periaate, jonka mukaan henkilön toimiessa tietyllä tavalla, hermostumatta, voidaan odottaa, että keskustelun toinen osapuolikin

käyttäytyy vastaavanlaisesti keskustelukumppaniaan kohtaan. (Rantaeskola ym. 2015, 103.) Tällaista taitoa pidän ainakin itse poliisin työssä oleellisesti tärkeänä, kun haluan tietoa siitä, mitä tapahtumapaikalla on nuorien kertomusten perusteella sattunut.

Mattilan (2007,23) mukaan luottamus ja luotettavuus ovat todella tärkeitä seikkoja inhimillisessä vuorovaikutuksessa. Luottamus on tärkeä elementti myös poliisin ja asiakkaan välisessä vuorovaikutuksessa. Mikäli poliisi ei onnistu puhumaan asiakasta puolelleen, on tarvittavaa ja oleellista tietoa vaikeaa saada kaivettua esiin itse puhutustilanteessa tai myöhemmin mahdollisessa esitutkinnassa. Mattila (2007,24.) toteaa kirjassaan lisäksi, että luotettava työntekijä toimii aina asiakkaan parhaaksi. Yksi merkittävä osa työntekijän luotettavuutta on, että työntekijä, eli tässä poliisi, osaa ja tekee työnsä. (Mattila 2007,24.)

Haastattelujen yhteydessä esiin nousi se, miten tapauksissa, joissa on jokin helposti traumatisoiva tapahtuma, kuten vakava liikenneonnettomuus, voi nuorten kohtaaminen ja puhuttaminen osoittautua erityisen pulmalliseksi. Toki se, kuka kokee minkäkin tilanteen vaikeaksi, on pitkälti riippuvainen siitä, kuka tilanteen vaikeutta arvioi. Vaikea ja traumatisoiva tilanne tyypillisesti pysäyttää niin nuoren kuin aikuisenkin ja tilanteen vaikeuteen vaikuttaa myös se, onko sen johdosta tapahtunut jotain peruuttamatonta, kuten toisen ihmisen kuolema tai vakava loukkaantuminen. (Mujunen 2014.)

3.5 Sukupuolen ja iän vaikutus puhutukseen

Sukupuolta pidetään ihmisten keskuudessa yhtenä merkittävimmistä eroista erilaisia ihmisryhmiä arvioidessa. Tämän vuoksi naisten ja miesten käyttäytymisessä havaituilla eroilla tai eroamattomuuksilla on kauaskantoisia vaikutuksia kun haetaan selityksiä sille, miten ihminen käyttäytyy. Miesten ja naisten ominaisuuksien välisiin eroihin liittyvä uskomus on johtoisin stereotyyppisestä sukupuolieroja käsittelevästä tutkimuksesta (katsaus: Kite, 2001.) Sukupuolieroja on tarkasteltu niin arkielämän kuin tieteellisten tutkimusten näkökulmasta. Mainitsen työssäni arki ajattelun psykologian, koska tieteellisistä tutkimuksista on saatavilla useita eri teorioita, joiden tulkitseminen on vaikeampaa. (Eagly & Diekman 2006, 112-115.)

Psykologisista ajatusmalleista päätin hieman avata arki ajattelun psykologiaa, jossa tärkeänä näkökulmana pidetään sukupuolisten ominaisuuksien muokkautuvuutta eli sitä, miten naisilla ja miehillä tunnistettujen ominaisuuksien on havaittu muuttuvan sukupuolten muuttuneiden elinolosuhteiden myötä. (Eagly & Diekman 2006, 111-113.) Arki ajattelun psykologiassa on kyse tunne- ja elämysperäisestä ajattelusta, jossa ajattelu perustuu esimerkiksi erilaisiin intuitioihin ja henkilökohtaisiin kokemuksiin ja elämyksiin. (Lindeman 2016.)

Toin tämän ajatusmallin esiin, koska arki ajattelun psykologiaa voidaan peilata hyvin nykypäivään ja muuttuviin sukupuolirooleihin. Arki ajattelun psykologiassa havaintoja sosiaalisista yhteisöistä tehneet tutkijat ovat tulleet siihen tulokseen, että sukupuolten väliset erot tulevat häviämään vähitellen, sillä naisten ja miesten sosiaaliset roolit ovat yhä useammin samankaltaisia. Erityisesti naisten roolit ovat muuttuneet paljon niistä rooleista, joita naisella on ennen odotettu olevan. Nykyään naiset ovat yhä useammin palkkatyössä tai alalla, jota on aina pidetty miesvaltaisena. Psykologian tutkijat Reskin ja Roos päätyivät vuonna 1990 siihen tulokseen arki ajattelua tutkiessaan, että miehet vastaavasti eivät ole yhtä suurella joukolla työllistyneet naisvaltaisiin ammatteihin. (Eagly & Diekman 2006, 113.) Tämän väitteen olen itsekin allekirjoittanut esimerkiksi siinä, että ennen miesvaltaisena ammattikuntana pidetty poliisin ammatti vetää puoleensa yhä enemmän myös naisia. Omankin kurssini oppilaista noin kolmasosa on naisia.

Naisten luonteenpiirteiden on arki ajattelun psykologiaan viittaavan kirjallisuuden mukaan ennustettu muuttuvan maskuliinisemmiksi niin naisten henkisten kuin fyysistenkin ominaisuuksien osalta. Itsekkyyys ja röyhkeys ovat lisääntyneet naisten keskuudessa samalla kun kiltteys ja hellyys, jotka ovat yhdistetty luonteenpiirteinä erityisesti naisiin, ovat olleet pienemmässä roolissa naisten luonteenpiirteiden tarkkailussa. Ylipäättään miesten maskuliinisten piirteiden on arveltu siirtyvän vähitellen enemmän ja enemmän myös naisille muuttuvan yhteiskunnan myötä. (Eagly & Diekman 2006, 113-114.)

Sukupuolierojen tieteellisessä psykologiassa tulkinta on tutkijoiden osalta ollut huomattavasti monimutkaisempaa. Taustalla tässä on pelko siitä, että tieteellisten tuloksien vahvistaminen osoittaisi sukupuolierojen johtavan siihen, että toinen sukupuoli olisi toista sukupuolta parempi tulosten valossa. Teorioita sukupuolieroista on tieteellisten tutkimusten osalta runsaasti, mistä johtuen en lähdekään niitä syvällisemmin tarkastelemaan. Tieteellisistä tutkimuksista mainittakoon kuitenkin Eckesin ja Trautnerin tutkimus vuodelta 2000 sukupuolieroista ja yhtäläisyyksistä sekä synnynnäisistä, eli biologisista tekijöistä ja taipumuksista tehty tutkimus tutkijoiden Buss & Kenrick, toimesta. (Eagly & Diekman 2006, 116.)

Myöhemmin käsiteltävässä varhaisnuoruuden ajanjaksossa on jo havaittu muutoksia nuorten tyttöjen ja poikien aivojen kehityksessä. Pojille tyypillistä ovat erilaiset käytöshäiriöt sekä tarkkaavaisuuteen ja päihteisiin liittyvät ongelmat. Tyttöillä taas on enemmän taipumusta masentuneisuuteen ja syömishäiriöihin. Vakavaa masennusta on havaittu ilmenevän useammin nuorilla 15-vuotiailla tytöillä kuin saman ikäisillä pojilla. Syynä tähän on ajateltu olevan tyttöjen nopeampi kehitys niin tunne-elämässä kuin fyysisessäkin kehityksessä. Toinen näkökulma tähän ilmiöön on löydetty poikien ja tyttöjen kasvatuksessa piilevistä eroista. Tyttöjä neuvotaan useammin olemaan tottelevaisempia ja heidän tulisi mukautua toisten tahtoon. Vihan tunteita ja tottelemattomuutta arvostellaan ankarammin tyttöjen kuin poikien kohdalla. Mikäli tällaista kasvatustapaa noudatetaan, on mahdollista, että kasvatettava omaksuu heikon itsetunnon ja suhtautuu itseensä kielteisesti aina vastoin käymisten kohdatessa. (Suvisaari 2013.)

Aivojen varhainen kehittyminen, erityisesti tytöillä, altistaa nuoren psyykkisiin ongelmiin, kuten syömishäiriöiden, esimerkiksi anoreksian syntyyn. Tytöt ovat poikia taipuvaisempia mietiskelemään ja pohtimaan syvällisemmin erilaisia pulmallisia tilanteita ja havaitsemiaan tunteita. Tyttöjen aivojen varhainen kypsyminen saattaa vaikuttaa tyttöjen parempaan kykyyn tunnistaa kasvoista ja tunteista havaittavia piirteitä. Pojat taas ovat usein matemaattisesti lahjakkaampia ja tyyppillisesti impulsiivisempia. Pojat arvioivat erilaisia sosiaalisia tilanteita ja mahdollisia riskejä usein kehittymättömämmin nuoruudessa kuin tytöt. (Laakso 2016.)

Keskimäärin tytöt kehittyvät hieman poikia aiemmin, mutta yleisesti ottaen suurimmat erot ovat kuitenkin yksilöiden, ei sukupuolien välisiä eroavaisuuksia. Ympäristö vaikuttaa paljon lapselle muodostuvan itsearvostuksen kehittymiseen. Lasten kasvattajat, kuten vanhemmat, pyrkivät usein kannustamaan poikalapsia siihen, että nämä tulisivat toimeen omillaan. Tyttölapsia taas suojellaan enemmän ja tytöt käsitetään kiltimmiksi kuin pojat, joita komennetaan enemmän. Tytöt ovat itseensä kohdistuvien odotusten kanssa vaativampia kuin pojat. Pojat taas saattavat välillä yliarvioida omia kykyjään, kun tytöt puolestaan aliarvioivat helposti omiaan. Vanhempien antamat ohjeet jäävät helpommin poikien kuin tyttöjen osalta huomioimatta. (Tohtori.fi 2005.)

3.6 Nuoruuden kehitysvaiheista

Nuoruusvaihe voidaan jakaa osiksi siten, että niistä jokaisessa kehitysvaiheessa on uudenlaisia haasteita nuorelle. Nuoruusaika voidaankin jakaa kolmeen eri osaan eli nuoruusiän varhaisvaiheeseen, nuoruusiän keskivaiheeseen sekä nuoruusiän loppuvaiheeseen. Keskityn opinnäytetyössäni kohderyhmääni koskettaviin nuoruusvaiheisiin, joita tutkimusten mukaan ovat varhais- ja keskinuoruus. (Dunderfelt 2006, 92.)

Nuoruusiän varhaisvaihe on katsottu alkavaksi noin 13-16 vuoden iässä. Tällöin monella nuorella on erilaisia ihmissuhteisiin liittyviä kriisejä ja varsinainen biologinen murrosikä alkaa. Vanhempia vastaan kapinoidaan herkemmin ja kaveripiirit saattavat muuttua. Nuoruusiän keskivaiheessa taas nuoren uusina haasteina ovat identiteettikriisi sekä minäkokemuksen selkiinnyttäminen. Vanhempia vastaan kapinoidaan herkemmin ja kaveripiirit saattavat muuttua. Nuoruutta on kuvailtu osuvasti ajaksi, jolloin nuori opettelee ohjaamaan elämäänsä ja tavallaan elämään uudelleen. Elämään oppiminen on elinikäinen prosessi, mutta isoimmat harppaukset oppimisessa tapahtuvat tyyppillisesti nuoruudessa. (Dunderfelt 2006, 93.)

Nuoruutta on kuvattu eräänlaisena siirtymäkautena lapsuudesta aikuisuuteen. Ihmisessä tapahtuu nuoruuden aikana suuri määrä niin fyysisiä kuin psyykkisiäkin muutoksia. Vaikka nuori kokeekin tarvitsevansa enemmän tilaa ja itsenäisyyttä, on hän kuitenkin vielä riippuvainen vanhemmistaan. Omapohjaiseen kokemukseen viitaten rakastavat ja välittävät

vanhemmat ovat elintärkeitä nuorelle hänen itsenäistymisprojektinsa aikana. Sitä ei vaan välttämättä haluta tuoda vanhemmille ilmi.

Murrosikäinen nuori tarvitsee minäkuvansa rakentamista varten riittävästi rajoja. Rajojen asettajina tärkeimpiä ovat nuoren vanhemmat, joiden tulisi välttää myötäilemästä liikaa nuoren päähänpistojä. Nuoruuden keskivaiheessa, noin 16-19-vuotiaana, on usein kovaa rajojen etsimisen aikaa. Nuorelle on muodostunut hyvin vahvoja mielipiteitä ja hän saattaa hyvinkin kärkkäästi arvostella muita. Nuoren oma identiteetti rakentuu vähitellen keskinuoruuden aikana. Identiteetin muodostuminen ei kuitenkaan tapahdu yhtäkkiä, vaan se muodostuu pikkuhiljaa erinäisten kriisi- ja sitoutumisvaiheiden kautta. (Nurmiranta ym. 2012,78.)

Nuori alkaa vähitellen ajattelun kehittyessä ajatella monista asioista samalla tavoin, kuin aikuiset. Tätä kehittyvää ajattelua kutsutaan Piaget'n teorian mukaan formaalisten eli operaatioiden tasoksi, joka taas mahdollistaa yksilön kykyä ajatella asioita käsitteiden avulla. Samalla nuori oppii ilmaisemaan itseään paremmin ja monipuolisemmin sanallisesti. Piaget oli alkujaan sitä mieltä, ettei ajattelun laadussa tapahdu muutoksia enää 15 ikävuoden jälkeen, mutta myöhemmin hän tuli siihen tulokseen, että muodollisten operaatioiden vaihe voisikin kehittyä selkeimmin 15-20 ikävuoden aikana. (Nurmiranta ym. 2012, 82-83.)

Nykypäivänä ajattelun ajatellaan muuttuvan laadultaan kokoajan iästä riippumatta. Tutkijat ovat alkaneet puhua postformaalista eli jälkimuodollisten operatioiden ajattelun vaiheesta. Sen ideana on, että ihminen oppii ymmärtämään tiedon ja ajatteluun ja päättelyyn liittyvää ratkaisujen suhteellista luonnetta. Käytännössä tiivistettynä tällainen ajattelu johtaa siihen, että yhtä ainoaa totuutta ei ole olemassa. Nuoren ajattelu on usein hyvin minäkeskeistä eli egosentrististä. Nuoren ajatukset ja muu maailma pyörii pitkälti vielä hänen itsensä ympärillä. Kun ajattelu kehittyy, pystyy nuori miettimään enemmän sitä, mitä muut hänestä ajattelevat. Kritiikkiä on vaikeaa hyväksyä ja nuori saattaa helposti ajatella, että juuri häneen kiinnitetään erityistä huomiota. Tyypillistä nuorelle ihmiselle on itsekeskeisyys, joka näkyy usein siinä, että nuori kokee hänelle tapahtuneiden kokemusten sattuneen vain hänelle. Itsekeskeisyyttä pidetäänkin yleisenä ja luonnollisena piirteenä nuoruudessa. (Nurmiranta ym. 2012, 83-84.)

Nuorella voi olla vaikeuksia luottaa itseensä ja omaan arviointikykyynsä, mikäli hän kokee, ettei häntä ole koskaan arvostettu tai kunnioitettu. Jos nuori kokee, että häntä pidetään hyödyttömänä, voi nuorelle olla haastavaa arvostaa itseään eikä hän välttämättä koe, että hänestä olisi hyötyä muille. Tällaiset ajatukset syövät nuoren itseluottamusta ja estävät nuorta kehittämästä itseään tavalla, josta olisi hyötyä myös toisille. (Purjo & Kuusela 2009, 174-175.)

Murrosiän kynnyksellä kaveripiirien merkitys vahvistuu ja kaverisuhteet syvenevät. Erityisesti poikajoukot saavat tukea toisistaan irrottautuessaan vanhemmistaan. Erimielisyydet ovat poikien keskuudessa tyypillisiä. Murrosiässä olevien on vaikea käsittää sitä, että toisella on asiasta erilainen mielipide. Tämän vuoksi kotona otetaan välillä kovasti

yhteen. Vaikka yhteenottoja tuleeekin, erityisesti pojat odottavat saavansa kotoa turvallisuutta, hyväksyntää ja kannustusta. (Suvisaari 2013.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimusmenetelmä

Työssä on käytetty tutkimusmenetelmänä kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa oleellista on, että aineisto kerätään luonnollisissa olosuhteissa. Laadullisessa tutkimuksessa suositaan metodeja, joissa tutkittavan omat kokemukset ja ajatukset tulevat ilmi. Ihmistä pidetäänkin hyvänä tiedonlähteenä kvalitatiivisessa tutkimuksessa. Kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohdaksi voidaan kiteyttää todellisen elämän kuvaaminen, jonka tavoitteena on kuvata tutkittavaa kohdetta mahdollisimman laajasti ja kokonaisvaltaisesti. Yleinen ajatus on, että laadullisen tutkimuksen tarkoitus on lähinnä tuoda ilmi tai paljastaa jo olemassa olevia seikkoja eikä niinkään todentaa ja olemassa olevaa. Kvalitatiivisen tutkimuksen toteutukseen on asetettu useita erilaisia tutkimustapoja. Tutkija itse päättää, millä tavalla toteuttaa tutkimuksensa. (Hirsjärvi ym. 2010, 161.)

4.2 Teemahaastattelu

Tässä työssä aineisto on kasattu teemahaastattelujen avulla. Teemahaastattelu, toiselta nimeltään puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, on yksi hyvä tapa tehdä kvalitatiivista tutkimusta. Sitä pidetään myös yleisesti suosituimpana laadullisena tutkimusmenetelmänä. Ideana teemahaastattelussa on, että tutkija laatii haastattelurungon, johon on eritelty tärkeimmät teemat, joista tietoa halutaan saada. Haastattelurungon perusteella tutkija kysyy kaikilta haastateltavilta samat kysymykset, mutta kysymysten esitysjärjestys saattaa vaihdella riippuen haastattelutilanteesta syntyvästä keskustelusta. Oleellista on kuitenkin, että tärkeät teemat tulee käytyä haastattelun aikana läpi. Kun haastattelurunkoon on hahmoteltu valmiiksi tärkeät teemat, on haastatteluja helpompi myöhemmin analysoida näiden teemojen avulla. (Korander 2016.)

Tulin tutkimusta suunnitellessani siihen tulokseen, että teemahaastattelu sopii parhaiten opinnäytetyöni toteutustavaksi. Ennen haastatteluja olin laatinut haastattelurungon, johon

olin eritellyt tärkeiksi kokemani teemat, jotka helpottivat myöhemmin haastattelutuloksien analysointia. Haastattelutilanteissa etenin haastattelurunkoon määrittelemilläni kysymyksillä, mutta haastattelun edetessä esitin haastateltaville myös lisäkysymyksiä, jotta haastattelutilanteesta tuli enemmän keskustelunomainen ja luonteva.

4.3 Haastattelujen toteutus

Varsinaisen aineiston keräsin kolmesta erillisestä teemahaastattelusta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa oleellista on, että haastateltavat ovat parhaita mahdollisia vastaajia tutkimusaiheeseen liittyviin kysymyksiin. (Hirsjärvi ja Hurme, 2011, 68.) Tarkoitukseni oli pyrkiä saamaan tutkimukseen mukaan haastateltavia, jotka olivat kiinnostuneita valitsemastani aiheesta ja kaikilla heillä olisi jo sopivasti virkaikää, jolloin erilaisten ajatusten ja kokemusten saaminen olisi ehkä helpompaa ja tuloksistani tulisi kattavammat. Haastattelin työhöni Lounais-Suomen poliisilaitoksen alueella työskenteleviä poliisin valvonta- ja hälytyssektorilla työskenteleviä poliiseja. Jokaisen haastateltavan kanssa sovittiin erikseen haastattelu-aika eli yksilöhaastattelu joko sähköpostitse tai puhelimitse ja haastattelutilanne järjestettiin siten, että se saatiin suorittaa rauhallisessa ja hiljaisessa paikassa ilman häiriötekijöitä. Nauhoitin haastattelut puhelimitse ja litteroin ne siten, että minun oli helpompi lähteä purkamaan ja analysoimaan saamaani tutkimusmateriaalia. Kirjoitin kaikki haastattelut puhtaaksi tietokoneellani siten, että haastateltavan puhetyyli tuli kirjattua juuri, kuten hän haastattelutilanteessa asioita ilmaisi. Näin sain taltioitua myös suoria lainauksia haastateltavien puheista opinnäytetyöhöni.

Toteutin opinnäytetyöni haastattelututkimuksena, sillä halusin tehdä tutkimuksen, johon voisin liittää oikeiden ihmisten kokemuksia ja ajatuksia nuorten puhuttamistilanteista. Suunnittelin etukäteen haastattelurungon, jonka mukaan haluan haastattelussa edetä ja lähetin haastattelukysymykset etukäteen haastateltaville, jotta he saisivat niihin hieman etukäteen tutustua. Päätin haastattelututkimukseen lähtiessäni myös, että suoritan haastattelun teemahaastatteluna eli kysymykset tulisivat esiin haastattelutilanteessa mahdollisimman avoimina eikä kysymyksiä välttämättä esitettäisi juuri jossain ennalta sovitussa järjestyksessä. (Hirsjärvi ym.2010, 208.)

Tavoitteenani oli alun perin tehdä osa haastatteluista jo työharjoittelujakson aikana, mutta tämä osoittautui liian tiukaksi aikatauluksi itselleni. Aikataulullisista haasteista johtuen haastatteluajankohta vaihtui tammikuun 2017 puolelle. Pyysin haastateltavaksi poliiseja, joilla kaikilla oli merkittävästi kokemusta poliisityöstä. Kaikilla haastateltavillani olikin yli kymmenen vuoden kokemus kenttäpoliisina työskentelystä. Kaikki haastattelut käytiin tammikuun 2017 aikana teemahaastatteluina. Äänitin haastattelijoiden luvalla haastattelut ja litteroin ne myöhemmin kotona, jotta saan aineiston hyödynnettäväksi näppärästi. Litteroinnin jälkeen kirjoitin haastattelutulokset puhtaaksi, jotta sain tuotua esiin saamiani tutkimustuloksia opinnäytetyössäni.

4.4 Haastatteluteemat

Ensimmäisessä teemassa (Liite1.) käsittelin aihealuetta *Nuorten käytöksen, asenteiden ja ympäristön vaikutus puhutukseen*. Teema piti sisällään kysymyksiä siitä, kuinka usein valvonta- ja hälytyssektorilla työskentelevä poliisi kohtaa nuoria työssään keskimäärin ja onko nuorten käyttäytyminen poliisia kohtaan muuttunut kuluneiden vuosien aikana. Olin kiinnostunut myös siitä, olivatko nuorten kohtaamistilanteet lisääntyneet tai vähentyneet poliisin näkökulmasta sekä miten nuorten suhtautuminen poliisiin oli haastateltavien mielestä muuttunut heidän virkauransa aikana. Halusin myös saada selville, mitä eroja on sillä, onko puhutettavan nuoren seurassa hänen kaverinsa vai nuoren vanhemmat.

Toinen haastatteluteemoistani oli *Poliisin ja nuorten välisestä kohtaamisesta*, jolla halusin selvittää, mitkä ovat yleisimpiä poliisin tehtäviä, joissa nuoria kohdataan. Lisäksi teemalla tuotiin esille se, miten haastateltavat luovat hyvän kontaktin nuoreen ja oliko nuoren kohtaamiseen ja lähestymiseen havaittu jotain tiettyä hyvää tyyliä, jota poliisin kannattaisi työssään hyödyntää. Tämän teeman tarkoitus oli lisäksi saada selville, miten poliisi luo luottamuksen nuoreen puhutustilanteessa. (Liite 1.)

Kolmas teema oli nimeltään *Poliisin kohtaamat haasteet puhutustilanteissa*. Tämän teeman tarkoitus oli selvittää, millaisia haasteita haastateltavat olivat kokeneet nuorten puhutuksessa ja minkälaiset tilanteet koettiin haastavimpina. Haastateltavia pyydettiin myös kertomaan esimerkki haastavasta puhutustilanteesta, mikäli heillä sellaisia tilanteita oli tullut vastaan. Teeman kysymyksiin kuului myös se, miten haastavasta puhutustilanteesta oli selvitty eli miten siihen oli keksitty ratkaisu. Tutkija kysyi myös haastateltavilta siitä, millainen oli heidän mielestään niin kutsuttu hankala nuori asiakas. (Liite 1.)

Neljännessä ja viimeisessä teemassa keskityttiin siihen, miten nuoren *sukupuoli ja ikä vaikuttavat puhuttamiseen*. Teemalla pyrittiin tuomaan esiin, oliko nuorten tyttöjen ja poikien puhutuksessa havaittu eroja ja jos eroja oli, niin millaisia eroja haastateltavat olivat puhutuksessa havainneet. Tähän kysymykseen oli liitettyä ajatus myös siitä, kumpaan sukupuoleen oli yleisesti ottaen helpompaa luoda puheyhteys eli saada kontakti. Teeman kysymyksiin kuului myös se, onko 15-17-vuotiaiden puhutuksessa eroa nuorten kehityserojen kannalta. Tätäkin kysymystä oli jatkettu siten, että mikäli haastateltavat olivat huomanneet ikään liittyviä eroavaisuuksia, pyydettiin heitä tarkentamaan, millaisia eroja he olivat havainneet. (Liite 1.)

5 TULOKSET

Jokainen haastattelu alkoi sillä, että kävimme haastateltavan kanssa läpi, paljonko haastateltavalla oli virkaikää ja työkokemusta poliisin työstä. Kaikilla kolmella haastateltavalla virkaikää oli kertynyt jo vähintään 15 vuotta ja kaikki haastateltavat olivat olleet suurimman osan virkaiästään valvonta- ja hälytyssektorin puolella niin kutsuttuna "kenttäpoliisina". Muuta yhteistä haastateltavillani oli se, että heistä kaikki pitivät nuorten parissa työskentelystä. Olen merkinnyt lukijaa helpottaakseni jokaisen haastateltavan omalla lyhenteellä, jotta lukija saisi paremmin kiinni siitä, kuka haastateltava on sanonut mitään. Haastateltavista on käytetty seuraavia lyhenteitä:

H1= Virkaikää 33 vuotta

H2= Virkaikää 19 vuotta

H3= Virkaikää 15 vuotta

5.1 Nuorten käytöksen, asenteiden ja ympäristön vaikutus puhutukseen

Ensimmäiset kysymykseni olivat tarkoituksella hyvin yleisiä, ja niiden tarkoituksena oli johdatella haastateltavaa itse aiheeseen. Ensimmäisten kysymysten joukossa olivatkin se, miten usein nuorten puhuttamistilanteita tulee ja onko nuorten parissa työskentely merkittävästi lisääntynyt haastateltavien töissä olon aikana. Kaikkien haastateltavien mukaan nuoriin kohdistuvia tehtäviä ja ylipäätään nuorien kohtaamisia esiintyy valvonta- ja hälytystoiminnassa noin viikoittain, kuitenkin eniten viikonloppuisin. Haastateltavan (H2) mielestä nuorten parissa työskentely oli selvästi lisääntynyt viime vuosina. Kyseisen haastateltavan mielestä sosiaalisen median kasvu on mahdollistanut sen, että nuorison on yhä helpompi kokoontua keskenään. Lisäksi kulkeminen oli haastateltavan mukaan helpottunut mopojen ja erilaisten nelipyörien, kuten mopoautojen lisääntymisen johdosta. Kahden muun haastateltavan (H1) ja (H3) mukaan nuorten kanssa ollaan yleisesti ottaen usein tekemisissä eikä nuoriin kohdistuvien tehtävien määrän nähty merkittävästi lisääntyneen heidän tähänastisen työuransa aikana.

Nuorten käyttäytymisessä poliisia kohtaan koettiin tapahtuneen jonkin verran muutoksia kuluneiden vuosien aikana. Haastateltavan (H3) mukaan poliisia ei enää kunnioiteta samalla tavalla kuin silloin kun hän itse oli nuori:

"Ehkä nää kaikki niinku poliisisarjat ja kaikki nää..nuoret tulee helpommi juttelee...omas mieles voi ol iha hyvä juttu ja toises mieles vähä huono juttu..vähä kakspiippune...ku ei oo enää semmost kunnioitust kuitenkin poliisii kohtaa.."

Myös haastateltava (H2) koki, että nykyään on enemmän sellaisia nuoria, joille puhe ei meinaa mennä perille:

”No jollakin tapaa olen havainnut, että sellaisia henkilöitä on joukossa, joihin ei mikään puhe tehoa. Mikä tilanteeseen on johtanut? Kyllä kaikki lähtee kotoa, välitetäänkö..ollaanko aidosti kiinnostuneita missä lapset menee ja liikkuu.”

Kuten edellisestä lainauksesta kävi ilmi, haastateltavat nostivat esiin ajatuksen siitä, että nuoren käyttäytyminen niin yleensä kuin poliisiakin kohtaan, on yleensä lähtöisin nuoren kotoa. Vanhempien asenne poliisia kohtaan tai poliisin aikaisempi vieraileminen nuoren kotona voi vaikuttaa siihen, miksi nuori käyttäytyy poliisia kohtaan inhottavasti eikä osoita minkäänlaista kunnioitusta virkavaltaa kohtaan. Haastateltava H3 totesi nuorten asenteesta poliisia kohtaan seuraavasti:

”..Se et tottakai kaikki mitä lähtee ni lähtee sieltä kotoo...et mimmonen asenne siel kotona on poliisii kohtaa ja onko joutunu iha hirveesti vastoinkäymisii...kuitenki ku poliisin kans on joutunu tekemisii nii sää oot tehny jotai tai pääsääntösesti oot tehny jotain...et millai niitä asioita on opeteltu käsittellee lapsen tai nuoren koton. Jos et sää oo ikinä joutunu pettyy mihinkää et sä oot aina kaikki vaan saanu ja sulta on kaikki niin sanotusti vaan silitetty siitä edestä pois ja sit yhtäkkiä tuleeki joku poliisi ja sanoo et ei..ei mene näin. Et täytyy tehdä näin. Sillon se voi jollakin nuorella maailma kaatuu täysin siihen. Voi olla joskus kova paikka. Sieltä kasvatuksesta se lähtee.”

Olin kyseisen haastateltavan kanssa yhtä mieltä siitä, että nuoren vanhempien asenteella on merkitystä siihen, miten nuori suhtautuu poliisiin. Haastateltavien kanssa tuli yleisestikin puhetta siitä, miten tämä tuli ilmi käytännön työssä esimerkiksi sellaisissa tilanteissa, joissa vanhemmille soitettiin ja kerrottiin, mitä pahaa heidän lapsensa oli tehnyt, mutta jo puhelimesta oli käynyt varsin selväksi, ettei vanhempia tai vanhempaa kiinnostanut yhtään se, mitä nuori oli tehnyt.

Selkeitä eroavaisuuksia puhutustilanteissa havaittiin, mikäli paikalla oli nuoren kaveriporukkaa tai toisessa tapauksessa nuoren vanhemmat. Haastatellun (H1) mielestä vanhempien läsnäolo puhutustilanteessa saattoi tehdä sen, ettei nuori uskaltanut kertoa, mitä oli tapahtunut:

”Kyl siin on eroa, jos puhuttaa..kyl se vanhempien läsnäolo vaikuttaa. Ei siin aleta kertomaan et mitä on tapahtunut. Vanhempien läsnäolo tuntuu olevan vaikee..vaikee sanoa mitä on tehny. Kun puhuttaa erikseen, niin saattaa kertoa koko homman.”

Tällä haastateltava (H1) tarkoitti, että kun nuori otetaan vanhemmista erilleen, voi hänen olla helpompi kertoa poliisille kahden kesken tapahtumakulusta. Haastateltava (H1) näki myös, ettei kavereiden läsnäololla ollut niin merkittävää merkitystä siihen, mitä nuori poliisille kertoo. Muut vastaajat taas olivat sitä mieltä, että vanhempien läsnäolo päinvastoin saattaa rauhoittaa puhutustilannetta ja nuori ymmärtää, että hänen kannattaa

kertoa valehtelematta, mitä on tapahtunut. Kaveriporukan edessä taas on helppo hiukan koittaa esiintyä poliisille. Haastateltava (H2) toi haastattelussa esiin, että tällaisella nuorella saattaa olla halu saada se ”kovan jätkän maine” omien kavereiden silmissä. Itsekin huomasin tällaista käytöstä esiintyvän silloin tällöin kohdatessani nuoria työharjoittelujaksosi aikana. Kavereiden edessä oli joskus melko kovakin näyttämisen halu, mutta kun vanhempiin otettiin yhteyttä, oli nuori siinä kohtaa yleensä aika nöyränä.

Yksi haastateltavista tosin koki, ettei kaveriporukan läsnäololla välttämättä olisi niin paljoa vaikutusta siihen, mitä nuori kertoo poliisille verrattuna siihen, mitä vanhempien edessä uskalletaan tuoda julki. Hyvä tyyli nuorisjoukon puhuttamiseen oli haastateltavien mukaan joko se, että porukasta valikoidaan muutama fiksu henkilö puhutettavaksi tai sitten pienemmästä porukasta yksi henkilö puhutetaan kerrallaan. Haastateltava (H1) totesi tästä seuraavasti:

” Jos useampia nuoria, ottaa yks kerrallaan sivuun. Taktinen asia. Jos paljon nuoria, niin ottaa yksitellen...se ryhmä siin takana tavallaan häiritsee puhuttamista ja muuta...mut en mie tiää, se tilanne oikeestaan määrittää sen toiminnan...se yksittäinen tilanne.”

Haastateltavat olivat kuitenkin sitä mieltä, että koko porukkaa ei tarvitse erikseen puhuttaa läpi, ellei siihen ole jotain erityistä tarvetta. Haastateltava (H3) mielestä asian laatua verrattuna siihen, kuinka paljon kannattaa nähdä passiivisen nuoren puhutukseen vaivaa, on syytä välillä tarkastella ja priorisoida. Jos kyseessä ei ole kovin vakava asia, kuten esimerkiksi roskakorin kaataminen ja paikkojen sotkeminen, eivät oikeat tekijät yleensä ole enää silloin paikalla, kun poliisi saapuu paikalle. Tällöin poliisi voi pitää pienen puhuttelun siitä, miten yleisillä paikoilla kuuluu käyttäytyä ja käskeä paikalla olevia nuoria siivoamaan jäljet. Haastateltava (H1) taas koki, että nuoret ovat keskimäärin samanlaisia kuin aina ennenkin eikä hän ole huomannut nuorten käyttäytymisessä selkeitä muutoksia viimeisten vuosien aikana:

”Nuoret on olleet aina samanlaisia...samanlaisia ovat alkuaikoihin verrattuna. Samal tavall juovat kaljaa ku ennenkin, huumeet ehkä vähän lisääntyny mut ei juurikaan.”

Ajatukset siitä, oliko kaveriporukan tai vanhempien läsnäolossa merkitystä puhutustilanteessa, jakautuivat haastateltavien kesken. Haastateltavat näkivät asian niin, että vanhempien oma suhtautuminen poliisiin vaikutti siihen, miten nuori poliisiin kanssa asioi ja kertooko hän teoistaan avoimesti vai ei. Nuori oppii erilaisia arvoja ja asenteita vanhemmiltaan, mikä taas usein heijastuu suoranaisesti nuoren omassa käytöksessä.

5.2 Poliisin ja nuoren kohtaaminen

Tilanteet, joiden yhteydessä nuoria kohdataan poliisin työssä haastateltavien mielestä eniten, olivat haastateltavien mukaan rikosasioista nuorien tekemät näpistykset sekä muista poliisitehtävistä häiriökäyttäytyminen yleisillä paikoilla, kuten kauppakeskusten edessä ja koulujen piholla. Häiriökäyttäytymisellä tarkoitettiin nuorien tapaa notkia ja metelöidä kauppakeskusten edessä aiheuttaen pahennusta varsinkin iäkkäämpien asiakkaiden keskuudessa. Haastateltava (H1) kuvaili nuorten toimintaa kauppakeskusten edessä tällä tavoin:

”Ovat kauppakeskusten edessä, aiheuttavat siel häiriöö, meluavat, rikkovat paikkoja, aika usein liittyy alkoholi. Tavallaan vähän häiritään ihmisten kauppoihin menoa ja muuta...ihmiset siitä soittelee.”

Häiriökäyttäytymiseksi laskettiin myös koulujen ja päiväkotien piholla aikaansa viettävät nuorisjoukot, jotka kaatelevat roskiksia ja sotkevat paikkoja sekä pitävät kovaa meteliä. Haastateltava (H3) oli sitä mieltä, että nuoria tulee ymmärtää ja on täysin luonnollista, että nuoret haluavat kokoontua keskenään jossain, missä on valoa ja katto pään päällä. Kenenkään kotiin ei kuitenkaan voi isolla porukalla ängetä, kun vanhemmat ovat kotona.

”Se nyt on ihan päivänselvä asia, että lapset ja nuoret kokoontuu semmosii paikkoihin mis on valoo ja mis on katos. Ei kukaa halua semmosis pimeis paikois taivasalla nähdä. Koulun pihat on tietenki yleensä tommosii mistä ne löytyy. Nuoret ei pääse kenenkää kotii kauheil massoilla.”

Kaikkien haastateltujen puheista nousi esiin sana häiriökäyttäytyminen, joka yhdistettiin poikkeuksetta nuoriin, jotka viettävät aikaa kaupungilla kauppakeskusten ovien edessä sekä koulujen ja päiväkotien piholla. Häiriökäyttäytymistä on ollut aina eikä sen luonteen oltu koettu muuttuneen viime vuosina. Haastateltavien mielestä nuoret metelöivät ja käyttäytyivät pitkälti samalla tavalla kuin ennenkin.

Myös liikenteeseen liittyvä huono käytös mainittiin tyypilliseksi syyksi, jonka vuoksi nuorien kanssa ollaan yhä enemmän tekemisissä. Haastateltavat pohtivat, että liikenteessä törttöily on hyvin tyypillistä nuorten keskuudessa. Aina ei vaan ymmärretä, miten vaarallista kovaa ajaminen on ja mitä kaikkea siinä voi sattua. Nuori kokeekin usein olevansa kuolematon eikä tajua tekemistensä seurauksia. Yhden haastateltavan kanssa heräsikin keskustelua siitä, miten itsekin nuorena tuli oltua kovaa ajavien menopelien kyydissä eikä niissä tilanteissa tullut mieleenkään, että jotain vakavaa voisi oikeasti sattua.

Nuorten puhuttaminen koettiin kaikkien haastateltavien toimesta mukavaksi, eikä kellään ollut tunnetta, etteivätkö he pärjäisi nuorten kanssa tilanteessa kuin tilanteessa. Kaikkien haastateltavien mielestä nuorisjoukoista löytyi kyllä usein se joku ”kovanaama”, johon puhe ei tunnu tehoavan. Haastateltava (H1) oli sitä mieltä, että hermostuminen nuoren kanssa keskustellessa on turhaa:

”On tullut semmonen oma toimintatapa..jos ite menettää hermot ja lähtee mukaan siihen haukkumiseen, niin saa kyllä väentää ja kääntää. Yrittää vaan olla ja niin sanotusti naureskella. En ees jaksu hermostua, paljon helpommalla pääsee kun ei hermostu. Jos ne vittuilee... niin sanoo takasin....itte laittaa vähän leikiksi, ei hermostu. Antaa vähän niinko mennä. Tilanne menee monesti niin, että kääntää vähän niinkun niitä vastaan sen homman..sanoo vaikka jotenkin, että ei sun ikänen käyttäydy tolla tavalla.”

Tällä haastateltava tarkoitti, että joidenkin asioiden on hyvä antaa mennä toisesta korvasta sisään ja toisesta ulos. Humoristinen kommentti saattaa auttaa laukaisemaan jännitettä poliisin ja nuoren välillä. Vitsin heittämistä pidettiin myös hyvänä keinona vastata nuoren huonoon asenteeseen tai muuhun vastahakoisuuteen. Haastateltava (H2) oli sitä mieltä, että huumori useimmiten tehoaa nuoriin:

”Pilke silmäkulmassa, huumoria sopivasti mukaan. Toki tilanne sen sanelee, että voiko näitä käyttää. Yleensä tulen hyvin toimeen nuorison kanssa, mutta jos tilanne niin vaatii, on näytettävä kuka tilannetta johtaa. Joskus täytyy puhua isoilla kirjaimilla, joku kunnioitus pitää poliisilla säilyttää myös jatkoon.”

Samaa mieltä haastateltavan (H2) kanssa oli myös haastateltava (H3), joka mielti, että poliisin tulee tuntea raja siinä, missä kohtaa ei enää ole leikin aika, vaan poliisin tulee käyttäytyä virka-asemansa velvoittavalla tavalla. Haastateltava (H3) lisäsi tähän, että jokainen poliisimies on vannonut ammattiin valmistuessaan poliisin eettisen valan, joten oikeanlaisen virkamiesmäisen käytöksen tulisi kaikille poliiseille olla itsestään selvyys kaikilla työtehtävillä. Tarvittavan tiedon saamisen kannalta haastateltava (H3) piti oleellisena myös sitä, että nuorten luottamus tulee ansaita, jotta nuoret voi tavallaan voittaa puolelleen:

”Tietenkin omaa asennetta pitää kans vähä mieltii. Siinä täytyy vähä niinku voittaa se nuorten luottamus puolelles et sä saat niiltä sitä tietoo. Onks se sit vitsi vai mikä se sit ikinä on...vähä niinku alentuu sinne nuorten tasol. Ehkä semmosella pienellä kevennyksel niitten mukaa pääsee parhaite. Semmosella ihan järjettömällä tiukkapiposuudella ja semmosel ei enää kyl nykyajan nuorii puhuteta. Ne ei oo lakki kouras enää odottamassa et mitä poliisi sanoo..valitettavasti.”

Sama haastateltava totesi vielä, että mikäli nuori on tehnyt jotain paha, eikä tällä ole aiempaa kokemusta poliisista, voi poliisi omalla käytöksellään ja toiminnallaan vaikuttaa paljonkin siihen, millaisen kuvan nuori poliisista saa. Kun antaa nuoren kertoa rauhassa oman versionsa tapahtumista, tulee nuorelle tunne, että häntä arvostetaan. Poliisi voi hyödyntää tilannetta perustelemalla nuorelle, miksi hänen toimintaansa on puututtu. Huutaminen ja se, ettei nuorta kuunnella, ovat omiaan aiheuttamaan sen, ettei nuorta kiinnosta jatkossakaan keskustella poliisin kanssa asiallisesti. Poliisin antama ensivaikutelma koettiin haastateltavien keskuudessa yleisesti merkittäväksi tekijäksi siinä, millaiseksi puhuttamistilanne mahdollisesti muodostuu. Omalla ensivaikutelmallaan antaa

nuorelle tietynlaisen kuvan poliisista. Nuori, kuten ihmiset ylipäättään näkevät poliisissa yleensä vain virkavaatteen, eivätkä yhtä tiettyä poliisia. Se jääköön jokaisen virkamiehen omaan harkintaan, millaisen kuvan haluaa koko ammattikunnastaan antaa.

5.3 Nuorten puhuttamisessa havaitut haasteet

Varsinaisia haasteita itse nuorten puhuttamisessa ilmeni haastateltavien mielestä melko vähän. Kaikki haastateltavat kokivat tulevansa hyvin toimeen nuorten kanssa eivätkä he osanneet mainita yksittäistä haastavaa tilannetta, joka työssä nuorten parissa olisi tullut heitä vastaan. Haastateltava (H2) oli sitä mieltä, että paikasta, jossa on paljon nuoria, löytyy aina ”*joku kovanaama*”, jolla on tarve esiintyä kavereidensa edessä. Tilanne saattaa kuitenkin raueta melko helposti esimerkiksi juuri vitsillä tai jollain muulla vastaavanlaisella heitolla. Haastateltava (H1) sanoikin, että joskus kommentointi siitä, miten epäkypsästi nuori tilanteessa käyttäytyy, voi joskus olla paikallaan, jos nuori käyttäytyy koppavasti eikä noudata poliisin antamia ohjeita. Kuten haastateltavat jo edellisessä teemassa totesivatkin, tärkeää on, että poliisi tietää, milloin vitsien heittäminen aika on ohi. Tiettyä kunnioitusta tulee pitää yllä, eikä uppoutua liikaa mukaan nuorten maailmaan. Haastateltava (H1) kertoi, että joskus on ollut tilanteita, ettei puhutus ole onnistunut, vaan puhutusta on pitänyt jatkaa myöhemmin poliisiasemalla. Haastateltavat muistelivat muutamia kertoja olleensa tilanteissa, joissa puhumisesta ei ole sillä hetkellä ollut hyötyä, vaan nuori on täytynyt ottaa poliisiauton kyytiin, viedä poliisiasemalle ja yrittää puhuttaa nuorta uudestaan myöhemmin poliisiasemalla. Syy tähän on ollut joko se, että nuori on käyttäytynyt todella sekavasti, esimerkiksi liiallisesta alkoholinkäytöstä johtuen tai kun nuori on tehnyt jotain väärin eikä puhuttaminen tapahtumapaikalla yksinkertaisesti vain suju.

” On joskus ollut ettei muu auta, ettei voi muuta kun ottaa maijaan ja puhuttaa laitoksella. Kun tullaan tänne, niin kyllä se yleensä käytöstä muuttaa, kun sossukin tulee puhuttamaan.”

Haastateltava (H3) oli sitä mieltä, että kun nuorelle perustellaan hyvin, miksi poliisi toimii, kuten toimii, alkaa nuorikin yleensä puhua. Mitä vakavammasta asiasta on kyse, sitä helpommin tavallinen nuori murtuu ja alkaa kertoa, mitä on tapahtunut.

”Riippuu niin et mitä on tapahtunut et ollaanko me ihan vaan jututtamassa ja onko kyse jostain pienestä asiast vai onko jostain jopa isommast tapauksesta...jos se on jostai vakavasta ni kyl ne sit ku niil oikeesti lähtee kertoo asian vakavuutta et mistä on mahdollisesti kysymys et minkä takia me tarvittais tietoo ja perustelee sen niille niin Kyl

normaali nuori siihen reagoitsee ja myös sit alkaa kertoa asioita niinku ne on. Kyl nuori aika helposti murtuu.”

Haastateltava (H3) oli lisäksi sitä mieltä, että pienemmissä asioissa liika asioiden tivaaminen kannattaa jättää vähemmälle. Joskus voi olla fiksum jättää tilanne purkamatta ja näpäyttää jollakin kommentilla. Kun nuori sitten menee kotiin, hän tajuaakin, että poliisi taisi ollakin tilanteessa fiksumpi kuin hän itse. Samoja ajatuksia heräsin myös haastateltavan (H1) kohdalla.

Haastaviksi puhutustilanteiksi haastateltava (H3) mainitsi tilanteet, joissa poliisia vastassa on mielenterveysongelmainen nuori. Viiltelytapaukset viittaavat haastateltavan mielestä yleensä avunhuutoihin. Haastateltava totesi myös, että joskus vaikka kuinka yrittäisi lähteä lempeällä otteella puhuttamaan ei puhumisesta ole ollut mitään hyötyä. Haastateltava (H1) oli samoilla linjoilla ja nimesi haasteellisiksi puhutettaviksi myöskin mielenterveysongelmista kärsivät nuoret. Kun nuori on sellaisessa tilassa, ettei häneen saa minkäänlaista kontaktia, tulee puhutustilanteesta todella haastava. Vaikka kuinka koittaa puhua nuorelle järkeä, ei hän vastaanota mitään, mitä hänelle sanotaan. Haastateltavat olivatkin sitä mieltä, että tilanteissa, joissa kontaktia ei saada, tulee ottaa yhteyttä nuoren vanhempiin ja sosiaalitoimeen. Tällaisissa tapauksissa, kun nuori on todella sekava, tulisi hänet myös kuljettaa pois tapahtumapaikalta poliisiasemalle eikä jättää nuorta yksin.

” Kun koittaa voittaa sitä puolelleen, nii vaikka kuinka yrittäisit ja yrittäisit lempeesti nii ei se auta. Se ei vaan yksinkertaisesti auta. Se on ihan sama mitä sä sanot niille.”

”Joskus on selkeesti sairaita tai joku vammakin..ei pysty puhumaan se henkilö. Puheen tuottamisessa ja ymmärtämisessä on vaikeuksia. Semmosia on ollu muutamia, ettei oo saanut kontaktia. Ei oo päässy millään tavalla kiinni siitä ihmisestä. Sellasessa tapauksessa pitää ottaa sosiaalipuolelta apua ja koittaa saada vanhempia kiinni. Niitä on harvoin, mutta joskus on ollut.”

Yksi haastateltavista (H1) nosti edellisessä lainauksessa esiin sairaudet, jotka voivat aiheuttaa ongelmia puhutustilanteissa. Mikäli nuorella on vaikeuksia tuottaa tai ymmärtää puhetta, muuttuu puhuttaminen luonnollisesti todella haastavaksi. Tällaisia tilanteita ei tule usein vastaan, mutta poliisin tulisi ymmärtää, että kaikilla ei ole kykyä ilmaista itseään siten, että sen perusteella voitaisiin tehdä johtopäätöksiä siitä, mitä on tapahtunut. Kaikki haastateltavat olivat kuitenkin sitä mieltä, että suurin osa tilanteista, joissa osallisina on nuoria, selviytyy puhumalla. Haastateltava (H3) nosti kuitenkin esiin sen, että varsinkin nuorten tyttöjen mielenterveysongelmat ovat välillä osoittautuneet sellaisiksi, ettei poliisi ole pystynyt luomaan puheyhteyttä, vaan on täytynyt toimia eli tavalla tai toisella saattaa nuori sairaalaan.

”Varsinki naispuoleiset tyttölapsen on semmosii et vaikka sä kuinka yrität lähtee siihen niinku uppoutuu..et jututtaa ja antaa ymmärtää et sä ymmärrät sen laidan ja näin...mut ne

ketkä ihan oikeesti on avuntarpees ni se on sit ihan sama et mitä sä jututat, jos se täytyy johonki sairaalaan saattaa niin kyl se sit vaan täytyy toimii.”

Uutena ilmiönä haastatteluissa nousi esiin kuitenkin sosiaalisen median kehittyminen, josta on tullut arkipäiväistä nuorten keskuudessa. Erilaiset puhelinsovellukset, kuten viestintäsovellus WhatsApp, ovat tehneet sen, että viestit kulkeutuvat todella nopeasti eteenpäin. Yksi haastateltavista (H1) oli sitä mieltä, että sosiaalisen median käytön lisääntyminen näkyy nuorison toiminnassa. Kaverille saatetaan laittaa itsetuhoisiakin viestejä, ja näistä viesteistä tulee ilmoituksia poliisille. Haastateltava (H1) koki, että yleensä viestit ovat aiheettomia, mutta poliisiin tulee niihin suhtautua tietyllä vakavuudella. Sama haastateltava pohtikin aihetta seuraavasti:

” Ja just tää nuorten kohtaaminen näissä kun laitetaan tekstiviesti kaverille, että kohta tappaa itensä. Niiden kohtaaminen o ihan oma juttunsa. Sanotaan, et viimeisen viiden vuoden aikana on lisääntyny. Niiden puhuttaminen et päästään kiinni siit tilanteesta..ku ei ne oikeen tahdo kertoo. ”Ei hän oo mitään tarkottanu”...Se on nyt lisääntyny. Se on niin helppo laittaa tekstiviesti et nyt kuolen. Sit pitää miettii et uskaltaako sitä jättää yksin vai mitä tehdään. Ei tiään yhtään mitä päässä pyörii. Sit jos et puutu millää lailla, jos joku oon ilmottanu häkeen tai johonkin eikä oo puututtu...sit jos se tekeekin jotain niin sitä ottaa itte syytteen siitä. Ku ne ei oikeen taho kertoo. Se on vaikeeta.”

Toinen haastateltava (H2) oli myös sitä mieltä, että sosiaalisen median käytön lisääntyminen näkyy myös nuorison toiminnassa, mutta enemmänkin siinä mielessä, että sosiaalisen median avulla on nykyään helppo tavoittaa kavereita ja saada nopeasti tietoa, missä muu nuoriso menee. Itse huomasi saman työharjoitteluni aikana. Puhuimme kerrankin yhden partiokaverin kanssa siitä, miten pienemmillä paikkakunnilla viesti poliisiin saapumisesta kulkee nopeasti, kun poliisiauto ajaa kylälle.

Kyselin haastateltavilta myös siitä, millainen on heidän mielestään hankala nuori asiakas. Runsaasti rikostaustaa omaavia nuoria pidettiin hankalampina, kuin niin kutsuttaja tavallisia nuoria. Perusteluina tälle väitteelle tuotiin esiin se, että runsaasti rikostaustaa omaavalla nuorella on yleensä hyvin tiedossa itsekriminointisuojaan merkitys eli se, ettei hänen tarvitse vaikuttaa itseään koskevan rikosasian selvittämiseen. Näin ollen tietoa tapahtumista tällaisilta henkilöiltä voi olla vaikeaa saada. Keskustelimme haastateltava (H3):n kanssa myös siitä, että joskus vakavan rikoksen uhriksi joutunut tai sellaisen nähnyt nuori on hankala puhutettava. Ajatuksena oli, että edellä mainitussa tilanteessa paikalle olisi hyvä saada mahdollisimman nopeasti joku sellainen poliisi, jolla on enemmän kokemusta ja koulutusta nuoren kanssa työskentelystä. Toki alustavat puhuttelut kuuluvat ensipartiolle ja partio voi yrittää saada parhaansa mukaan nuorta kertomaan tapahtumista. Haastateltava (H3) pohti haastattelussa asiaa tällä tavoin:

”Jos joku kuolema on tapahtunut niin kyl se on aika vaikee siitä jututtaa nuorii..mut kyl ne sit jutteleekin ku siinä oikeesti lyödään ne faktat pöytään et jos tarvitaan tietoo esimerkiksi vakavis liikennejutuissa. Mut se on aina vakavaa, jos tota kautta nuoret oppii...et sitten vasta ku joku kuolee..”

Kuten edellä todettiin, haastateltava (H3) näki asian myös niin, että jos sattuu jotain oikein vakavaa, kuten nuoren hyvän ystävän kuolema, saattaa nuori alkaa asiasta avoimesti puhumaankin. Tilanteet, joissa kuolee nuoria ihmisiä, eivät ole helppoja poliisillekaan nuorista ihmisistä puhumattakaan. Vakavammissa tapauksissa poliisin tuleekin saada selville, mitä tapahtumapaikalla on sattunut. Joskus taas ainoastaan pieni neuvonanto voi riittää, jos mitään varsinaista rikosta ei ole tapahtunut. Mikäli koulujen pihat ovat nuorison jälkeen sottaissa kunnossa, voi pieni neuvonanto siitä, miten yleisillä paikoilla kuuluu käyttäytyä, olla paikoillaan. Haastateltavien mielestä perustelu on tärkeä osa neuvomista. Kun nuorelle on perusteltu hyvin ja asiallisesti, miksi poliisi on tullut paikalle ja puuttunut asiaan, annetaan nuorelle hyvä kuva poliisista.

5.4 Sukupuolen ja iän vaikutus puhutukseen

Yksi tutkimustavoitteeni oli selvittää, onko haastateltavien mielestä puhuttamisessa eroa sillä, onko kyseessä nuori tyttö vai nuori poika. Haastateltava (H1) oli sitä mieltä, että nuoria tyttöjä oli toisinaan vaikea saada puhumaan, kun taas pojat olivat hänen kokemuksensa mukaan melko avoimia ja kertoivat reippaasti, mitä oli tapahtunut. Hän oli sitä mieltä, että tytöt saattavat olla hieman pelokkaampia ja ujoja kohdatessaan poliisin. Pojat taas saattavat kertoa avoimesti mitä on tapahtunut, vaikkakin saattavat välillä myös valehdella. Yksi haastateltavista (H3) taas ajatteli, että nuoret tytöt saattavat nykyään olla pahempia suustaan kuin nuoret pojat.

”Äkkiseltään voisi tulla mieleen et jopa nuoret likat voi olla tänäpäivän paljo pahempii suustaan ja arvaamattomampii ja kurittomampii kun taas pojat. Tytöt on rääväsuisempii et pojista on pienempi osa. Toki aina niitä perusjätkii löytyy mut tytöis ehkä enemmän.”

Pohdimme yhdessä haastateltavan kanssa sitä, mistä tällainen ilmiö voisi johtua, muttemme keksineet siihen yhtä hyvää selitystä. Yksi haastateltava (H3) lisäsi vielä, että yleensä tytöillä on ollut alkoholin käytön kanssa pahempia ongelmia kuin pojilla. Useammin tiedottomassa tilassa tavatut nuoret ovat haastateltavan kokemuksiin perustuen olleet tyttöjä. Itselleni heräsi haastatteluissa ajatus, että kuten teoriaosuudessa kävi ilmi, on tyttöjen kasvatuksessa edelleen eroja poikien kasvatukseen nähden. Esimerkiksi tyttöjen ei ole yhtä suotavaa näyttää tunteitaan kuin poikien, joten voisiko joissain tapauksissa olla kyseessä jonkinlainen kapina tyttöjen puolelta vanhemmille? Tästä aiheesta ei syntynyt sen enempää keskustelua haastatteluissa, mutta täysin mahdollisena tällaista vaihtoehtoa ei voida pitää. Teoriaosiossa käytiin läpi myös sitä, miten tytöt altistuvat herkemmin

erilaisille psyykkisille häiriöille, kuten masennukselle ja edellisessä teemassa nousikin esille, miten haastateltava (H3) mielestä varsinkin nuorilla tytöillä mielenterveysongelmat ovat menneet siihen pisteeseen, ettei tyttöön ole pystytty välttämättä luomaan kontaktia.

Haastateltavan (H2) mielestä taas tyttöjen kanssa on keskimäärin helpompi keskustella, koska tytöt ovat yleensä melko järkeviä. Haastateltava (H2) kuitenkin lisäsi, että tytöt ovat ottaneet nykyisin yhä enemmän vaikutteita pojilta, kuinka käyttäytyään huonosti. Tytöt eivät ole enää yhtä herkkiä ja kilttejä kun ennen, vaan sukupuoliroolit ovat vuosien saatossa tasoittuneet.

”Tyttöjen kanssa tulee pääsääntöisesti paremmin toimeen, heillä on vielä järki päässä. Tosin täytyy nyt myöntää, että tytöt on tasa-arvon myötä ottaneet myös pojilta mallia.”

Oma kokemukseni työharjoittelujaksolta on, että nuoret tytöt ovat keskimäärin hankalampia puhutettavia kuin pojat. Tytöt saattavat alkaa helpommin viisastelemaan ja jättävät asioita tahallaan kertomatta. Poikien kanssa taas pääsi pääsääntöisesti aika helposti yhteisymmärrykseen. Kontaktin saamisessa oli useammin haasteita tyttöjen kuin poikien kanssa. Syiksi tälle haastateltavat (H1) ja (H2) ajattelivat olevan juuri mahdollinen pelko ja arkuus poliisia kohtaan, mutta asiassa nähtiin myös toinen puoli, eli tyttöjen lisääntynyt rääväisyys.

Kahden vuoden ikäerolla ei taas nähty olevan merkitystä oikeastaan ollenkaan siihen, miten alustavia puhutteluita saadaan suoritettua. Suurempi ero puhutustilanteeseen nähtiin olevan enemmänkin sillä, oliko kyseessä jo pitkään rikollisella polulla ollut nuori vai tavallinen nuori, jolla ei ole merkittävää rikostaustaa. Rikoksesta epäillyt nuoret, joilta löytyy rikoshistoriaa, ovat tietoisia siitä, miten poliisi käyttäytyy ja mitä oikeuksia ja velvollisuuksia, erityisesti oikeuksia heillä on heitä itseään koskevan rikosasian suhteen. Voi olla, ettei heillä ole intressejä kertoa mitään tapahtumatietoja poliisille. Toisaalta yksi haastateltava (H1) pohti sitä, että pitkään rikollisella polulla olleet epäillyt eivät enää häpeä tekemisiään vaan saattavat myöntää varsin avoimesti, mitä on tullut tehtyä. Ensikertalainen rikoksesta epäilty nuori taas saattaa hyvinkin hävetä tekojaan eikä uskalla tunnustaa tehneensä väärin.

”17-vuotiaissa on jo niin paljon sellasii kovii tyyppi. Semmosii, ketkä on 13-14-vuotiaasta tehny rikoksii..ihan erilasii kun semmoset vähän lapsenomaset, jotka pyörii ja on ensimmäsii kertoja tossa kylällä ja muuta. Niis on eroa silleen, mut on siel kovii 15- ja 17-vuotiaita, jotka on kovia kokeneita ja niin valtavasti tehneet kaikkea. Siellä se ero tulee, ikäryhmien sisällä. Ehkä se isoin ero on siinä, onko rikollinen vai ns. tavallinen.”

Myös haastateltava (H3) oli toisen haastateltavan (H1) kanssa samoilla linjoilla siitä, että eroja syntyy enemmän niin kutsuttujen ”tavisten” kuin rikoshistoriaa ennestään omaavien

nuorten välillä. Kukaan haastateltavista ei kuitenkaan tullut siihen tulokseen, että kahden vuoden ikä vaikuttaisi oleellisesti nuoren puhuttamiseen. 15-20-vuotiaat nuoret olivat yhden haastateltavan (H3) mukaan aika samanlaisia eikä asiakkaan henkisen kehityksen tasoa pysty sen tarkemmin nuorten kahden vuoden ikäerosta arvioimaan. Kiteytettynä voidaan tutkimustuloksista päätellä, että isompi vaikutus puhutustilanteen sujuvuuteen on nuoren yksilöllisessä tavassa suhtautua poliisiin. Jokainen nuori kehittyy omassa tahdissaan, joten senkään vuoksi ei iän tuomia mahdollisia muutoksia puhutuksessa voida liikaa yleistää.

6 POHDINTA

Kuten haastattelujen vastauksista kävi ilmi, nuorten kanssa pärjää kyllä, kunhan ottaa oikeanlaisen asenteen heidän kanssa toimimiseen. Liika tiukkapipaisuus ja huutaminen eivät ole niitä parhaita keinoja lähestyä nuoria, eivätkä muillakaan työtehtävillä anna hyvää kuvaa poliisin toiminnasta. Totta kuitenkin on, että joskus ääntä täytyy korottaa, mutta yksittäinen tilanne sanelee sen, miten poliisin on missäkin tilanteessa järkevää menetellä. Haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että huumori puree nuorisoon pääsääntöisesti hyvin ja sen avulla saadaan monia tilanteita hoidettua näppärästi tapahtumapaikalla. Kuten tuloksista kävikin ilmi, tulee poliisin pystyä kuitenkin tekemään raja sille, koska ollaan menossa liian pitkälle eikä vitsien heittäminen ole enää soveliaista. Tuloksia pohdittaessa voidaan kuitenkin todeta, että kun nuorta jaksaa kuunnella ja osoittaa nuorelle, että on kiinnostunut siitä, mitä nuori sanoo, ollaan aika vahvoilla tietynasteisen luottamussuhteen saavuttamista.

Haastavista tilanteista haastattelijoiden puheista nousi eniten pinnalle nuorten lisääntyneet mielenterveysongelmat niiden ollessa niin pahoja, että puhuttaminen tuntuu lähes mahdottomalta. Lisäksi esiin nostettiin vakavat tapahtumat, kuten liikennetapaturmat, jotka pysäyttävät niin nuoren kuin aikuisenkin. Nuori voi tällaisissa tapauksissa olla niin shokissa, ettei pysty sen vuoksi kertomaan poliisille, mitä on tapahtunut. Näihin tilanteisiin ei osattu antaa mitään tiettyä ohjeistusta. Pohdimme kuitenkin haastateltavien kanssa, että rauhallisella ja ymmärtävällä tavalla nuorta lähestyttäessä saadaan suuremmalla todennäköisyydellä nuori kertomaan, mitä tapahtumapaikalla on sattunut. Kuten haastateltavat totesivatkin, ei huutaminen ja hermojen menettäminen auta nuorten puhuttamistilanteissa eivätkä nämä toimintatavat ole muutenkaan eduksi poliisin työssä. Maalaisjärjellä ja hyvällä pelisilmällä pääsee tavallisesti aika pitkälle. Mielenkiintoinen tutkimustulos oli se, että kaksi kolmesta haastateltavasta oli sitä mieltä, että tytöt ovat keskimäärin haastavampia puhutettavia kuin pojat. Teoriaosuudessa käytiin läpi arkiajattelun psykologiaa, jonka mukaan naisten roolit ovat vuosien saatossa muuttuneet siten, että naiset ovat entistä maskuliinisempia ja naisia näkyy yhä useammin

miesvaltaisilla aloilla. Tämä ajattelutapa voisikin tukea haastateltavien tekemää havaintoa nuorten tyttöjen huonokäyttösisyydestä.

Itselleni tuli hieman yllätyksenä se, ettei kukaan haastateltavista kokenut kahden vuoden ikäerolla olevan merkitystä nuoren puhuttamiseen. Tutkimustulosta tukee kuitenkin teoriaosuudessa esille tuotu Piaget'n teoria, jonka mukaan ihmisen ajattelutavassa tapahtuu merkittäviä muutoksia juuri 15-20 ikävuoden välisenä aikana. Ikäerolla ei nähty olevan merkitystä siinä, miten nuori kommunikoi poliisin kanssa, vaan isoimmat erot tulivat niiden 15- ja 17-vuotiaiden kesken, jotka joko olivat tai eivät olleet olleet tekemisissä poliisin kanssa aikaisemmin. Itse jäin hieman pohtimaan, voisiko jotain eroja kuitenkin olla, jos rinnakkain olisivat vaikkapa 15-vuotias poika ja 17-vuotias tyttö? Tytöt kuitenkin kehittyvät tuossa iässä keskimäärin nopeammin kuin pojat, myös kielellisesti. Mietin haastattelujen jälkeen, että olisiko minun pitänyt alun perin muotoilla tämän teeman kysymyksiä hieman toisella tavalla, jotta olisin saanut vielä kattavampia vastauksia haastateltavilta. Yksi kysymys olisi voinut olla vaikka juuri edellä toteamani asetelma: *”Oletko havainnut eroa puhuttaessasi 15-vuotiasta poikaa vs. 17-vuotias tyttöä? Saako nuorelta pojalta yhtä hyvin tarvittavat tiedot muutamaa vuotta vanhemman tytön antamiin tapahtumatietoihin verrattuna?”* Toisaalta olisin voinut ennakoita tämän tilanteen ja muuttaa työni kohderyhmäksi esimerkiksi 12-17-vuotiaat nuoret, jolloin ikään liittyviä eroja puhutuksessa olisi melko varmasti ilmennyt enemmän. Isompi ikähaarukka olisi pitänyt samalla huomioida myös teoriaosuudessa, sillä alle 15-vuotiaat eivät ole rikosoikeudellisesti vastuullisessa iässä ja poliisin kohdistuessa heihin toimenpiteitä, tulee arvioida tarkkaan, miten kyseisissä tilanteissa tulee menetellä. Näiden seikkojen lisäksi teoriaosuutta olisi vielä voinut täydentää esimerkiksi nostamalla esiin lisää tietoa vuorovaikutuksesta ja sen merkityksestä puhuttamiseen.

Työtä tehdessä mieleeni heräsi ajatus myös itsekriminointisuojusta ja sen merkityksestä puhuttamistilanteessa. Itsekriminointisuoja voi joskus vaikeuttaa alustavaa puhuttelua, koska rikoksesta epäillyn ei tarvitse selvittää itseään koskevaa rikosasiaa. Toisaalta haastatteluissa tuli ilmi, että osa kokeneistakin rikoksia tehneistä nuorista kyllä tiedostaa tämän, mutta saattaa silti häpeilemättä kertoa, mitä on tullut tehtyä. Tämäkin on tosin täysin tapauskohtaista ja toinen ääripää onkin se, ettei poliisille kerrota yhtään mitään, koska laki antaa rikoksesta epäillylle täyden oikeuden vaieta.

Oli hienoa huomata, että kaikki haastateltavat pitivät nuorten parissa työskentelystä ja nuorten kanssa juttelusta. Olin havaitsevani hieman harmitusta siinä, että ylimääräistä aikaa nuorten kanssa jutteluun ei tunnu näinä aikoina löytyvän, vaikka mielenkiintoa olisikin. Poliisi ei enää ehdi säännöllisesti käymään tervehtimässä nuoria kouluilla eikä siten kohtaa nuoria muutoin kuin nuorten aiheuttaessa häiriötä tai toimiessa lainvastaisesti. Oli kuitenkin ilo huomata, kuinka jokaisen haastateltavan puheista huokui arvostus omaa työtä ja ammattikuntaa kohtaan. Oma ammattia halutaan edustaa kunniakkaasti, jotta kansalaisillekin jäisi oikeanlainen ja luotettava kuva Suomen Poliisista.

Kaikkien haastateltujen puheista nousi esiin sana häiriökäyttäytyminen, joka yhdistettiin poikkeuksetta nuoriin, jotka viettävät aikaa kaupungilla kaupakeskusten ovien edessä tai

koulujen pihoilla. Metelöinti ja paikkojen rikkominen olivat asioita, jotka luokiteltiin kaikkien haastateltujen toimesta häiriökäyttäytymiseksi. Päätinkin tämän vuoksi tehdä yhden kappaleen teoriaosioon, jossa häiriökäyttäytymistä kuvataan lukijalle pääpiirteittäin. Termiä on paljon käytetty poliisien keskuudessa, mutta koin, että ilmiötä pitäisi avata työssä, koska se esiintyy niin monesti tuloksissakin.

Aihetta voisi jatkossa tutkia esimerkiksi siten, että haastattelisi itse nuoria ja kysyisi heidän mielipiteitään poliisin toiminnasta ja poliisin kohtaamisesta. Miltä poliisin kohtaaminen on nuorten näkökulmasta tuntunut ja miten poliisi käyttäytyy nuorta kohtaan. Mielessä kävi myös ajatus siitä, että nuorten puhuttamista koskevaan työhön voitaisiin haastatella esimerkiksi psykologia tai muuta sellaista ammattihenkilöä, jolla on enemmän psykologista näkökulmaa puhuttamiseen. Tekijöitä, jotka tekevät puhutustilanteesta haastavan, on lukuisasti, joten lisää jatkotutkimuksia tästä aiheesta voisi tehdä esimerkiksi nuorten alkoholinkäytön tai aggressiivisen käytöksen vaikutuksesta alustavaan puhutteluun. Myös vaihtoehtoisia toteutustapoja, kuten jonkinlaisen kenttätutkimuksen tai kehittämistyön tekemistä voisi harkita. Kuten voidaan havaita, mahdollisuuksia ja ideoita tämän aihepiirin tutkimiselle on lukuisia ja vain mielikuvitus on ideoille rajana.

Haastattelut ja tuloksien analysointi olivat selkeästi mielenkiintoisimpia vaiheita tässä prosessissa. Huomasin kuitenkin, että tulosten analysointi oli yllättävänkin haastavaa ja aikaa vievää. Jälkeen päin ajatellen olisi ollut hyvä heti haastatteluja litteroidessa merkitä, mikä asia kuuluu mihinkin teemaan. Tämä olisi säästänyt aikaa, kun nyt jouduin palaamaan haastatteluihin monta kertaa uudelleen ja tarkistamaan, etten vain ollut unohtanut jotain oleellista. Kokonaisuutena prosessi onnistui kuitenkin mielestäni ihan hyvin. Sain vastauksia juuri niihin asioihin, joihin niitä kaipasinkin ja haastateltavien kanssa käydyt keskustelut olivat muutenkin antoisia. Oli hauskaa huomata, millaisia näkemyseroja haastateltavilla oli nuorten puhuttamiseen liittyvistä asioista. Pääpiirteittäin kaikki haastateltavat olivat kuitenkin samoilla linjoilla siitä miten nuoren kanssa työskennellessä olisi järkevintä menetellä ja mitä asioita kyseisissä tilanteissa kannattaa välttää. Kyseessä on kuitenkin kolmen poliisin näkemys nuorten puhuttamisesta, joten liikaa tässä työssä esiteltyjä tuloksia ei sovi yleistää. Voidaan kuitenkin todeta, että positiivisella asenteella ja ”ihminen ihmiselle”- ajatuksella nuoria, kuten ketä tahansa ihmisiä lähestyessä, ollaan askel lähempänä toimivaa vuorovaikutusta. Päätänkin opinnäytetyöni yhden haastateltavan (H3) toteamukseen, jossa on ajateltavaa kaikille poliisin ammatissa työskenteleville:

”Ei ne nää poliisei yksilöinä vaa virkavaattein....et millasii kaikki poliisit on...mimmosen kuva poliisista jättää...sitä kannattaa jokasen mieltii.”

7 LÄHTEET

Dunderfelt, Tony 2006: Elämänkaaripsykologia, Sanomapro Helsinki.

Dunderfelt, Tony 2016: Läsäoleva kohtaaminen, Ps-kustannus Jyväskylä

Eagly & Diekman 2006, Aspinwall, Lisa G. & Staudinger, Ursula M. 2006: Ihmisen vahvuuksien psykologia, Edita, Helsinki.

Helminen, Klaus, Fredman, Markku, Kanerva, Janne, Tolvanen, Matti & Viitanen, Marko 2014: Esitutkinta ja pakkokeinot, Alma Talent, 5. painos.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2010: Tutki ja kirjoita. Tammi 15.painos, Helsinki Tammi.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2011: Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki, Gaudeamus Helsinki University Press.

Inspirans-yrityksen kotisivut. Luettavissa:

<http://www.inspirans.fi/kvalitatiivinen-tutkimus/>

Luettu 24.1.2016.

Kiesiläinen, Liisa 1998: Vuorovaikutusvastuu - Ammatilliset vuorovaikutustaidot kasvatustyössä, Arator Oy, 3.painos

Kemppinen, Pertti 2000: Lasten ja nuorten tunne-elämän häiriöt, Kannustusvalmennus P. & K. Oy Vantaa

Korander, Timo 2016: Poliisiammattikorkeakoulu, Kvalitatiivinen menetelmäjatkokurssi-oppimateriaali. Luettavissa:

https://moodle.polamk.fi/pluginfile.php/12526/mod_resource/content/1/KvaliMOTV.%20Kvalitatiivisten%20menetelmien%20verkko-oppikirja.pdf

Luettu 2.2.2017.

Laakso, Leena-Kaisa 2016: Onko tyttöjen ja poikien aivoissa eroja? Huippuutkijat vastaavat. Luettavissa:

<http://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/03/07/onko-tyttojen-ja-poikien-aivoissa-eroja-huippuutkijat-vastaavat> Luettu 9.2.2017.

Tohtori.fi-verkkosivut 2005, Lastenlääkäri-palsta. Asiantuntija-artikkeli

Luettavissa: <http://www.tohtori.fi/?page=7381781&id=3562544> Luettu: 8.12.2016.

Lindeman, Marjaana 2016: Elämisperäinen ja rationaalinen ajattelu. julkaistu 16.4.2016.

Luettavissa:

<http://www.tieteessatapahtuu.fi/597/lindema.html> Luettu 22.1.2017.

Mattila, Kati-Pupita 2007: Arvostava kohtaaminen arjessa, auttamistyössä ja työyhteisössä, Ps-kustannus, 2. painos.

Mujunen, Pekka 2014: Nuoren kohtaaminen kriisitilanteissa 29.4.2014, Kannelopiston opetusmateriaali.Luettavissa:

<http://www.kannelopisto.fi/Materiaalia/Nuorten%20kohtaaminen.pdf> Luettu 22.1.2017.

Nurmiranta, Hanna, Leppämäki, Päivi & Horppu, Sari 2012: Kehityspsykologiaa lapsuudesta vanhuuteen, Kirjapaja, 5.painos.

Poliisin verkkosivut: Tietoa poliisista, Toiminnan yleiset periaatteet. Luettavissa:

http://poliisi.fi/tietoa_poliisista/toiminnan_yleiset_periaatteet Luettu 10.1.2017

Purjo, Timo & Kuusela, Jani 2009: Tappelusta jutteluun - nuoren kohtaamisen taito. Kirjoittajat ja Non Fighting Generation ry.

Rantaeskola, Satu, Hyyti, Jari, Kauppila, Jaakko, Koskelainen, Mari 2015: Haastavat asiakastilanteet- väkivalta työssä, Talentum Helsinki.

Salmi, Venla & Suonpää, Karoliina 2012: Katsaus varhaisnuorten rikoskäyttämiseen ja uhrikokemuksiin.Verkkokatsaus.Luettavissa:

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152567/varhaisnuorten_rikoskayttaytyminen_33_korjattu.pdf?sequence=1 Luettu 18.1.2017.

Santtila, Pekka & Weizmann-Helenius, Ghitta 2008: Oikeuspsykologia, Edita.

Suomen poliisin nettisivut/tietoa poliisista – Poliisin eettinen vala. Luettavissa: https://www.poliisi.fi/tietoa_poliisista/poliisin_eettinen_vala Luettu: 23.1.2016.

Suvisaari, Jaana 25.6.2013: Mielenterveyshäiriöiden esiintyvyyden sukupuolierot. Potilaan lääkärilehden artikkeli. Luettavissa:

<http://www.potilaanlaakarilehti.fi/artikkelit/mielenterveyshairioiden-esiintyvyyden-sukupuolierot/> Luettu 5.1.2017

Tapanila, Antti 2012: Esitutkinnassa annettu tunnustus todisteena Defensor Legis N:o 2/2012 asiantuntija -artikkeli.

Varkila, Vaissi 2013: Todistaja rikosprosessissa. Tampereen ammattikorkeakoulu, Liiketalouden koulutusohjelma, Oikeudellinen asiantuntijuus. Opinnäytetyö.

LIITE1

HAASTATTELURUNKO

Nuorten käytöksen, asenteen ja ympäristön vaikutus puhutukseen

Kuinka usein nuorten puhuttamistilanteita tulee vastaan keskimäärin?
Onko nuorten parissa työskentely lisääntynyt/vähentynyt viime vuosina?
→ Jos on lisääntynyt, niin miten?
Oletko havainnut merkittäviä muutoksia nuorten käyttäytymisessä poliisia kohtaan? → Jos olet, niin millaisia?
Miten vanhempien vs. kaveriporukan läsnäolo vaikuttaa puhutustilanteeseen?

Poliisin ja nuorten kohtaamisesta

Mitkä ovat yleisimpiä poliisille tulevia tehtäviä, joissa nuoria kohdataan?
Millä tavoin yleensä luot kontaktin nuoreen, jota puhutat?
Onko nuorten puhuttamiseen ja kohtaamiseen olemassa jotain tiettyä hyvää tapaa lähestyä?
Millä tavoin ansaitaan nuoren luottamus?

Haasteet puhutustilanteissa

Mitkä asiat tekevät puhutuksesta haastavaa?
Millaisia haasteita olet kokenut nuorten puhuttamisessa?
Minkälainen on ollut tällainen haastava tilanne? Kerro esimerkki.
Miten kyseessä olevaa haastavaa tilanteita hoidettiin?
Millainen on mielestäsi ns. "hankala nuori asiakas"?

Sukupuolen ja iän vaikutus puhutukseen

Oletko huomannut eroja tyttöjen ja poikien puhuttamisessa? → Jos olet, niin millaisia?
Onko eroa sukupuolella siinä, miten kontaktin nuoreen saa luotua?
Kumpaa sukupuolta on keskimäärin vaikeampi puhuttaa? → mistä vaikeus voisi johtua?
Onko eroa siinä, onko puhutettava 15 vai 17-vuotias?
→ Jos on ollut eroja, niin millaisia eroja olet havainnut?